

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 27
25/2012
30. jún 2012

Ludovít Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

Lipšic hľadá svoje miesto
Strana 4.

Zničí grécky dlh eurozónu?
Strana 5.

Vladimír Krčméry
exkluzívne pre SNN
Strana 6.

Ja, svoje srdce dám...

Skvelým spevom očaril Prahu
Strana 10.

Zo života Matice slovenskej
Strana 11. - 12.

SLOVO O SLOVENSKU

Bol som na jeden víkend služobne v Chorvátsku počas európskeho šampionátu vo futbale. Chorvátske mužstvo v konkurencii Talianov a Španielov zo skupiny nepostúpilo, ale nič to nezmenilo na prístupe fanúšikov k reprezentantom, ktorí hanbu neurobili. Všade viali chorvátske vlajky a deti aj dospelí hrdo nosili červeno-biele futbalové dresy. Podobne ako len pár týždňov predtým Slováci hrdo nosili naše štátne vlajky a dresy po získaní striebra na hokejových majstrovstvách sveta. Pred dvoma rokmi sme na svetovom turnaji v Južnej Afrike mohli byť tiež hrdí na našich futbalistov, ktorí po postupe zo skupiny poslali domov aj vtedy úradujúcich talianskych majstrov sveta.

V dnešnom športovom svete je každý úspech menej početných národov potvrdením ich životaschopnosti a aj povzbudením vlasteneckého citenia celej verejnosti. Je však zarážajúce, ak na obrazovke (vraj) slovenskej verejno-právnej televízie v rámci diskusnej relácie moderátor, inak šéfredaktor súkromného týždenníka, vševedkovsky debatuje s hokejistami slovenskej reprezentácie. Takmer ako ich rodný brat. Keby sa pred dvoma desaťročiami naplnili vízie tohto zaničeného „priaznivca športu“, nijaká slovenská reprezentácia by neexistovala... Nevedno, či by mu v takom prípade v rámci Prahou kontrolovanej federálnej Československej televízie v bratislavskom štúdiu na druhom programe dovolili moderovať aspoň reláciu o zbere hribov v slovenských hájoch...

Nuž, dnes už nikto nie je prorokom. V čase uzávierky tohto článku českí futbalisti vypadli na ME po prehre s Portugalskom a v porovnaní s výkonomi Slovákov na MS pred dvoma rokmi dopadli v ratingoch podstatne horšie. Medzi nimi aj brankár Čech a tvorca hry Rosický, ktorí slovenských futbalistov označili za hlupákov! Výsledky hovoria za všetko. Vo futbale, v hokeji, aj na konci zberu hribov...

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

R - 2012031

NEOGRAFIA
MARTIN
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823

9 770862 882007

Žiadame zachovať Deň ústavy ako deň zrodu právnej existencie Slovenska

Prídeme o jeden z najvýznamnejších sviatkov nášho štátu?

BRATISLAVA (Ján ČERNÝ – Foto: mrs, internet) – Jedným z mnohých opatrení vlády Roberta Fica na udržanie schodku verejných financií, ktoré nám zanechala v rozvrate predchádzajúca vláda, je aj zrušenie dvoch štátnych sviatkov. Jedného by sa mala vzdať cirkev, jedného štát. Návrh na zrušenie sviatkov sa týka 1. septembra, Dňa Ústavy SR a 15. septembra Sedembolestnej Panny Márie.

Cirkev zatiaľ návrh zamietla. Musela by sa otvoriť Vatikánska zmluva. Kompromis je, že by sa slávil najbližšiu voľnú nedeľu. Prečo však spomedzi necirkevných sviatkov vláda uvažuje o zrušení práve Dňa Ústavy, nevedno... Je pravda, že musí niečo robiť, aby ušetrila miliardy eur. Veríme, že v duchu známeho – keď sa rúbe les, lietajú triesky – neprídeme o jeden z najvýznamnejších sviatkov nášho štátu – Deň ústavy, ktorý si pripomíname každoročne prvého septembra. Veríme, že vláda vypočuje aj náš hlas. Argumenty, ktoré používa napríklad R. Sulík (SaS), že Deň ústavy nie je nejaký významný sviatok, keď máme aj Deň vzniku Slovenskej republiky, musíme odmietnuť

ako neinformované, ba až hlúpe. Veď napríklad aj jeho liberálmi také ospevované Spojené štáty americké oslavujú s rovnakým, ak nie s väčším zánietením, úctou a pocitom patriotizmu práve tak Deň nezávislosti, ako aj „Constitution day“ – Deň ústavy. Francúzi nikomu nedovolia vziať svoje dva najväčšie sviatky – Deň víťazstva (nad fašizmom) a najmä Deň Bastily – 14. júl, ktorý považujú za deň zrodu svojej republiky. Ak by sa o to aj niekto pokúsil, celé Francúzsko vyjde do ulíc bez ohľadu na to, kto v akom politickom tábore práve je. S mimoriadnym rozčarovaním sledujeme diskusiu o tom, ktorých zo štátnych sviatkov by sme sa mali vzdať.

(Viac na 2. strane)

Štátny sviatok Deň Ústavy SR si nezaslúži svoje zrušenie. Čo takto SNP...

Výročné správy Amnesty International sú tendenčné a diskriminujú našu spoločnosť

Kto a prečo maľuje slovenských strašiakov

BRATISLAVA (Ivan BROŽÍK) - Rómovia na Slovensku čelili v minulom roku vážnej diskriminácii v prístupe k bývaniu, vzdelaniu, zamestnaniu, zdravotnej starostlivosti a ďalším službám, ako aj pretrvávajúcim predsudkom a nepriateľstvom – konštatovala nedávno vo svojej výročnej správe organizácia Amnesty International.

Mnoho rómskych detí nemá vzdelanie, aby mohli neskôr opustiť osadu.

Redakcia Slovenských národných novín podrobne pozná životný príbeh rómskej rodiny žijúcej v istom meste na hranici stredného a východného Slovenska. Peter, jej hlava (zverejnením jeho osudov, nie však celého mena mu nechceme ublížiť najmä v samotnej rómskej komunite), vyštudoval gymnázium. Dnes má 38 rokov. Všetky jeho deti skončili základnú školskú dochádzku a pokračujú na gymnáziách alebo učňovských školách. Jeden syn sa chystá na vysokú. Peter si otvoril živnosť, po dohode s lesníkmi zväza z lesov drevnú hmotu, ktorú mu oni označia – ide najmä o haluzinu do priemeru desať centimetrov. Tú potom vo svojej prevádzke spracuje a predáva ako palivovú

surovinu. Na objednávku lesníkov tiež zabezpečuje výsadbu nových stromčekov. Nezvláda to sám, na všetky práce si najíma svojich susedov – Rómov. Vypláca im dohodnutú mzdu. Tento rok si kúpil svoj prvý vlastný rodinný dom v dražbe. Kedysi si postavil ilegálne na cudzom pozemku malý príbytok, musel ho však okamžite zbúrať. Mimochodom, na rozdiel napríklad od „bieleho“ pána podnikateľa Taľapku kdesi pri Senci, ktorý postavil na pozemku železníc celú haciendu a roky si s ním nikto neporadí. Róm Peter pochádza z chudobnej rodiny. Jeho rodičia však trvali na tom, aby mal vzdelanie, a on to isté žiada od svojich detí.

(Viac na 2. strane)

3 OTÁZKY PRE: Andreja F. HUDÁKA Jr., riaditeľa Slovenského ústavu v USA

• V Spojených štátoch amerických žijete od roku 1947. Čo považujete vo svojej inosti za najvýznamnejšie pre život Slovákov v Amerike?

Pokračoval som v šlapajach amerických Slovákov na národnom poli v boji za oslobodenie Slovenska spod českej, maďarskej a sovietskej nadvlády.

• Od roku 2003 ste riaditeľom Slovenského ústavu v Clevelande, ktorý má významnú zbierku kníh, časopisov amerických Slovákov od roku 1892...

V Amerike žilo a pôsobilo takmer 50 percent slovenskej národnej intelektuálnej elity. Tunajší archív preto patrí slovenskému národu. Je to kompletná

archívna pozostalosť okolo 900 slovenských osobností, ktoré žili, pracovali a bojovali v Amerike – ako trebárs prvý Slováč, čo sa stal americkým senátorom v štáte Wyoming, Andrej Bugoš z malej dediny Lútna pri Prešove. Jeho syn John Bugos bol prvým podpredsedom spoločnosti Ford Motor Company. Zomrel ako najbohatší Slováč na svete. Okrem toho máme informácie o významných osobnostiach, ktoré bojovali za oslobodenie Slovenska za morom, ako napríklad Ďurčanský, Cincík, Murgaš, Hrušovský, Furdek, Jozef Mikuš, Pavlo, František Vnuk a mnohí ďalší. Slovenský ústav splnil svoju povinnosť a je načase rozmýšľať čo ďalej, lebo Slovákov, ktorí žijú v Amerike a sú národovci, je zo dňa na deň menej, slo-

venské kostoly a organizácie zanikajú. Preto si nemyslím, že existencia Slovákov v Amerike má veľkú budúcnosť. Aj preto naše archívy patria na Slovensko.

• Patrite medzi najrozhladenejších Slovákov žijúcich v USA. Ako teda vidíte budúcnosť slovenského života v Amerike?

Vo veľmi smutnom svetle. Stará emigrácia predo mnou, vrátane mňa, odumiera a nová emigrácia – tá po páde komunizmu – nemá skoro nijaký záujem o slovenský život v Amerike, o kultúru či obete, ktoré sme prinášali za oslobodenie Slovenska. Je to aj dôsledok chabej úrovne vzdelávania doma na Slovensku. Aj tu má Matica slovenská čo robiť. (mt)

Ziadame zachovať Deň ústavy ako deň zrodu právnej existencie Slovenska Prídeme o jeden z najvýznamnejších sviatkov nášho štátu?

Deťom štátne sviatky vyhovujú - majú voľno v škole.

(Dokončenie z 1. strany) – Je smutné, že vláda uvažuje, že v kalendári zruší sviatok 1. september, teda Deň Ústavy SR. Pripustil to aj premiér R. Fico, podľa ktorého sa o tomto sviatku hovorí najintenzívnejšie. Na priamu otázku SNN sme od Úradu vlády dostali nasledujúcu odpoveď: „V rámci konsolidačných opatrení, ktoré vláda prijíma na ozdravenie verejných financií, podporuje tiež požiadavku zamestnávateľov na zrušenie dvoch štátnych sviatkov, čo by malo pozitívny vplyv vo výške 0,4 percenta HDP. Dosah konsolidačných opatrení na hospodársky rast by bol v podstate vynulovaný a boli by sme krajina, ktorá by dokázala ozdravovať verejné financie bez vplyvu na hospodársky rast,“ hovorí v tejto súvislosti predseda vlády SR Robert Fico. O ktoré štátne sviatky by malo ísť, zatiaľ nie je rozhodnuté. V prípade cirkevných sviatkov sme viazaní medzinárodnou zmluvou, štátne sviatky civilného charakteru možno zrušiť prostredníctvom zákona v Národnej rade SR.

O téme sa bude ďalej rokovať.“ SNN spresňujú, že táto odpoveď prišla do redakcie v 24. týždni.

■ AJ INÉ MOŽNOSTI

Ako iná možnosť sa čoraz viac spomína štátny sviatok 17. november – Deň boja za slobodu a demokraciu. Mnohí – a oprávnené – tvrdia, že je to sviatok susednej Českej republiky, pretože u nás sa „revolúcia“ začala skôr ako sedemnásteho novembra. Tento sviatok teda nesedí v prvom rade faktograficky. Nesedí ani obsahovo, pretože to, čo nám tu od roku 1990 predvádzali mnohé, najmä pravicové či pravicovo-liberálne vlády, malo so skutočnou a úprimnou slobodou a demokraciou máločo spoločné. Ťažko nám teda oslavovať slobodu a demokraciu, ak je to sloboda iba pre niekoho a demokracia iba ako chudera slúžka v zisťujúcich záujmoch iného. Napokon, slobodu nám najviac symbolizuje práve 1. september, Deň ústavy. Deň našej slovenskej ústavy, deň zrodu právnej existencie nášho

samostatného, plnoprávneho, rovnocenného a najmä hrdého štátu v rodine európskeho spoločenstva.

■ HLASY ZDOLA

„Prečo si v USA ctia Deň nezávislosti a prečo Slováci si svoj deň štátnosti chcú zrušiť?“ pýtate sa nás v korešpondencii s redakciou Slovenských národných novín. Niektorí z vás nám začali posielat svoje spontánne, ľudské, vlastenecké protesty. Možno to ešte stihneme, ak nám všetci, ktorým záleží na tom, aby Slovensku zostal štátny sviatok Deň ústavy 1. septembra, napíšete do redakcie svoj podpísaný názor. Všetky môžeme potom v slušnosti a v civilizovanej forme odovzdať na Úrade vlády ako občianske postoje. Máme na to nielen právo, ale v týchto chvíľach je to už aj naša vlastenecká povinnosť. Predseda vlády tvrdí, že je ochotný počúvať názory a vnímať postoje občanov. Využime jeho ochotu, ktorou jeho predchodcovia práve neopliávali, a vyjadríme sa!

Výročné správy Amnesty International sú tendenčné a diskriminujú našu spoločnosť

Kto, prečo a ako maľuje slovenských strašiakov

(Dokončenie z 1. strany) – Vie sa uživiť v hladovej doline, kde je nezamestnanosť vyššia ako 30 percent, on sám, jeho rodina i deti sú úplne integrované do majoritnej spoločnosti. Mimochodom, Peter s úsmevom a hrdo tvrdí, že je cigán a nie „nejaký“ Róm.

■ TAK KTO A KOHO?

Ponechajme bokom, že Amnesty International (AI) vo výročnej správe za rok 2011 spomína prípad Hedvigi Malinovej. Ide o domnelý útok, ktorý sa mal stať pred rokmi. Údajná obeť, ktorá sa už dnes volá úplne inak, je sama podozrivá z krivej výpovede. Akoby dodávateľom informácií pre túto správu o Slovensku už naozaj dochádzali nápady. Venujme sa však diskriminovaným Rómom. Správa neuvádza, ktorým a v ktorých lokalitách. Iba paušálne konštatuje – Rómovia. SNN naopak poznajú životné strasti obyvateľov Plaveckého Štvrtka, teda

tých „väčšinových“, hoci ich už je takmer menšina. Dôchodca, dajme mu meno Ján, aby náhodou nebol aktérom nejakého náhodného úrazu niekedy po publikovaní tohto článku, žije v susedstve ilegálnej rómskej osady postavené len tak mimochodom v ochrannom pásme medzinárodného plynovodu. Okno v obývačke už dávno zamuroval, do predzáhradky nevstúpil desiatky rokov, psov nechová, musel by ich strážiť dňom i nocou. Má takmer hneďú fasádu domu. A nie je sám. Väčšinou menšina musela z istých, každému okrem AI známych dôvodov odhlásiť svoje deti z miestnej základnej školy a voziť ich kilometre ďaleko alebo ďalej. „Žiaci“, ktorí ostali, si už po prvej hodine chodia nakupovať alkohol, preto aj miestny obchod musí počas školských prestávok zatvárať. V správe AI sa vôbec nespomína prípad Dobrovodský z Malaciek, ani oficiálne súdom odsúdený rasistický útok v Maduni-

ciach. Útok príslušníkov rómskej minority na člena majority s následkom smrti. Správa nespomína ani stovky nešťastníkov, ktorí sa nemôžu dostať k svojmu majetku – pôde, na ktorej majú – zhodou okolností Rómovia – postavené svoje osady. Iba sa tendenčne vrátila k opäť starému aktivistickému „hиту“ – sterilizácii istej Rómky.

■ NIEČO TU NESEDÍ

Zakazuje niekto rómskym deťom na Slovensku chodiť do školy? Nesmú s nimi ich matky chodiť na pravidelné prehliadky k pediatrom? Majú príslušníci majority stopercentnú zamestnanosť? Majú príslušníci majority služby zdarma? Alebo školské obedy pre svoje deti. Dostávajú „bieli“ rodičia odmeny za to, že ich deti chodia do škôl? A vôbec, bola podaná jedna jediná „diskriminácia“ žaloba na slovenských súdoch zo strany Rómov za uplynulých, povedzme, desať rokov?

Je určite namieste otázka, z čoho AI vychádza pri takýchto, Slovensko hrubo osočujúcich konštatovaniach. Iba z nenávisťi aktivistov tejto odbočky k nemu samotnému? A zostáva tiež veľká pochybnosť, či jej správy vôbec

niečím prispievajú ku konštruktívnemu a spoločensky nanajvyš potrebnému riešeniu „rómskej problematiky“ u nás.

Foto: archív SNN
Karikatúra: Andrej MIŠANEK

VŠIMLI SME SI

A zas jeden nesprávny krok

Mesto Košice sa rozhodlo opäť po čase upratať na sídlisku Lunik IX. Mestá zvyknú organizovať upratovacie dni na svojich sídliskách, to nie je nič výnimočné. Čo sa týka Košíc, však ide opäť o jeden z príkladov pozitívnej diskriminácie.

Podľa platných zákonov a z nich vyvođených zákonných úprav v podobe záväzných nariadení je za likvidáciu nepovolenej skládky odpadu zodpovedný občan alebo organizácia, ktorá ju vytvorila. Zodpovedný nielen v právnom, ale aj vo finančnom zmysle. Znáša teda náklady za uvedenie ním alebo ňou znečisteného priestranstva do pôvodného stavu. Spolu s príslušným finančným postihom – sankciou – a pri škode väčšieho rozsahu aj s trestnoprávnou zodpovednosťou. V prípade obyvateľov Lunika IX to však zjavne neplatí. Zvykli si, že z času na čas im niekto nimi narobené hromady odpadu prídeme zlikvidovať. Raz je to v neakej politickej kampani nejaký politik – napríklad Ján Čarnogurský, inokedy je to v záujme ochrany ostatných obyvateľov mesta pred nebezpečnými nákazami samotné mesto.

Lenže, ako k tomu prídu občania Košíc, ktorí za odvoz a likvidáciu komunálneho odpadu platia pravidelne ročne značné čiastky, aby z týchto „ich“ peňazí mesto minulo nemalý podiel na likvidáciu odpadu spod okien bytoviek, v ktorých žijú neprispôbiví Rómovia? Už predstava, že zas prídu nejakí naozaj chudáci robotníci bagrovať do kontajnerov kopy odpadu, kadáverov potkanov a inú toxickú špinu a tamojší Rómovia sa budú veselo do kamier vyškierať, je nie mierne poburujúca. Ale že celé to divadlo platia tí, ktorí príčinu nespôsobili, to je naozaj diskriminácia. Niektoré organizácie tretieho sektora určite súhlasia s takýmto tvrdením nebudú. My by sme však radi videli ich aktivistov s lopatami na Luniku IX.

Ivan BROŽÍK

Viceguvernérka NBS E. Kohútiková: „Nemôžeme si užívať iba výhody.“ Debata o eurovale ukázala na nekompetentnosť

Poslanci SaS v čiernom, zvyšok opozície alibistický. To bola atmosféra schvaľovania zákona Národnej rady Slovenskej republiky o pristúpení k ESM – takzvanému trvalému eurovalu.

Zdá sa, že pre opozíciu – možno s výnimkou liberálov – nebol ani Európsky stabilizačný mechanizmus (ESM) taký dôležitý ako zotrvanie generálnej riaditeľskej verejnoprávnych médií vo funkcii. Aj preto natahovali diskusiu o tom, čo pre Slovensko znamená pristúpenie k ESM tak dlho, až ich parlamentná väčšina „nepotrestala“ predĺžením rokovania aj po devätnástej hodine dovtedy, kým nepadne rozhodnutie o eurovale.

■ TÍ, ČO STRAŠIA, KLAMÚ

Bez akejkoľvek snahy o obhajovanie kroku, pre ktorý sa rozhodla vláda SMER-u, Európska únia je pre Slovensko existencne dôležitá. Počas nášho členstva v nej sme z európskych fondov čerpali už viac ako 6 miliárd eur. Bez nich si už ani nemožno predstaviť rozvoj našej infraštruktúry,

vidieka a celých regiónov. Na základe zákona o trvalom pristúpení Slovenskej republiky k ESM zaplatíme necelých 700 miliónov eur s možným navýšením na miliardu a dvesto miliónov. Tí, ktorí tvrdia,

AKTUÁLNE

že pristúpenie je pre nás nevýhodné, zámerne zatajujú bilanciu, ktorá je pre Slovensko vysoko pozitívna. To, že poslanci SaS prišli na rokovací deň o ESM oblečení do rokovacej sály v čiernom, bolo iba výsmešné gesto. Stačí si iba zrátať, aké škody napáchala súčasná opozícia počas necelých dvoch rokov vládnutia a finančná strata pre Slovensko by bola oveľa vyššia ako pristúpenie k ESM.

■ PODOZRENIA ZO ZRADY

Počas rokovania o zákone o schválení pristúpenia Slovenska k eurovalu sa vynorila aj informácia, že desať krajín eurozóny rokuje o možnosti vytvoriť Spojené štáty európske. Odhladnuc od skutočnosti, že o tejto, pre

naše médiá „novinke“ Slovenské národné noviny písali už pred viacerými mesiacmi, téma vyvolala ďalšiu vlnu procedurálnych otázok, až hádku medzi poslancom Procházkom (KDH) a predsedom parlamentu Paškom (SMER). O čo presne ide a v akom štádiu sú tieto plány, rozoberieme podrobnejšie v niektorom z ďalších vydaní SNN. Zaujímavosťou je, že finančný sektor sa nevyjadruje k schválenému zákonu o pristúpení k ESM, hoci ešte pred prerokovaním v parlamente vysielal signály, čo sa stane keď a čo sa stane keď nie. Iba bývalá viceguvernérka Národnej banky Slovenska Elena Kohútiková pre médiá vyhlásila: „Nemôžeme si užívať iba výhody.“ Treba ešte doplniť, že ESM je záchranný mechanizmus eurozóny. Možno ho porovnať k poslianiu medzinárodného menového fondu. Fungovať začne od júla. Slovensko, ak by si napríklad nedokázalo požiť na splátky dlhov peniaze na finančnom trhu, bude tiež môcť požiadať ESM o pomoc.

(ib)

KDH — stagnácia ako princíp

Roman MICHELKO

V čase, keď Figel striedal na predsedníckom poste Hrušovského, komentátori to zhodnotili vetou: „Ako veľa sa musí v KDH zmeniť, aby sa nezmenilo nič.“ Ružomberký snem bol v tomto smere dokonalé dejá vu. Pred snemom sa udialo viacero zásadných vecí. Z KDH odišli dvaja podpredsedovia Lipšic a Žitňanská. Figel sa zdiskreditoval zlatými padákmi pre svojich nominantov, poslanec Procházka ohlásil vznik novej platformy, ktorá by mala byť programovou a personálnou alternatívou voči dnešnému vedeniu.

KDH je, aj nie je v kríze. Podľa Parkinsonových zákonov ak má nejaká organizácia viac než sto členov, kontakt s okolitým svetom už nie je nevyhnut-

ný a vystačí si sama so sebou. Zdá sa, že práve to je prípad KDH. Napriek fatálnemu zlyhaniu svojich pravicových partnerov KDH povyrástlo o „neuveriteľných“ 0,3 percenta. Prirodzená rotácia kádrov je v KDH nemysliteľná, politiku si sprivatizovala úzka skupina, ktorá medzi seba nepustí nikoho zvonku. Naopak, ak sa náhodou do KDH dostane zaujímavý politik, ktorý je schopný priniesť nové pohľady a myšlienky (ako príklad môžeme uviesť bývalého podpredsedu Antona Marciničina), veľmi skoro pochopí, že sa nachádza v mentálne cudzom prostredí a stranu radšej opustí.

Snem mal dať odpoveď na otázku, či sa KDH dá vôbec reformovať. Ak by bolo KDH

štandardnou stranou, tak by jej predseda hlásajúci pred voľbami minimálne dvojciferný zisk mal abdikovať, minimálne by mal mať na post predsedu vyzývateľa. Tým, že Lipšic odišiel a Procházka kandidatúru neprijal, nič také

KOMENTÁR

sa nekonalo. Čiastočná obmena nastala na postoch podpredsedov. A práve tu malo KDH šancu vytiahnuť zaujímavé osobnosti, ktoré mohli hnutie ďalej potiahnuť. Nič také sa nestalo. Popri starých kádeháckych kádrioch – Abrhan, Brocka, Hudacký – pribudli aj tri nové mená – Szitová, Belický a Moravčík. Jediným pozitívom voľby podpredsedov bolo nekandidovanie Uhlirika.

Zrejme aj vnútri KDH pochopili, že človek, ktorý pri riadení svojho rezortu zlyhal, by ako podpredseda ťahal svoje hnutie spoľahlivo ku dnu. Práve výber podpredsedov však jasne ukázal, aké je „nastavenie procesov“ vnútri hnutia. Pôvodný návrh Republikovej rady KDH totiž počítal s iným zložením podpredsedníckeho zboru. Keď však služobne najstarší poslanec hnutia Július Brocka (v parlamente je nepretržite od júna 1990) vypadol z nominácie, jeho krajská organizácia vyvolala horúčkovitú aktivitu, aby sa nakoniec podpredsedom stal. Tak sa stalo, že pôvodný nominant na túto funkciu Kvasnička sa svojej nominácie vzdal a Brocka nakoniec kandidoval. Ani potom však jeho schválenie nešlo ľahko a podpredsedom sa stal až v druhom kole, dokonca až po osobnej intervencii predsedu Figela. Ostatné tri mená podpredsedov nikomu nič nepovedia. Ich zásadný handicap je predovšetkým v tom, že nie sú poslancami, a preto ich prístup do médií bude značne sťažený. Ak

by teda aj mali nejaký politický potenciál, ich presadenie bude ťažké. Moravčík je dobre utajený ekonomický expert hnutia, o ktorom nikto nikdy nepočul (a iste nebude dôstojným nástupcom Marciničina), Belický v minulosti šéfoval Slovenskej agentúre pre rozvoj cestovného ruchu a jeho zástoj v nej bol rozpačitý. Šesticu podpredsedov uzatvára vysokoškolská pedagogička Szitová, zrejme aby naplnila nepísanú stranícku kvótu pre ženy.

Čo však najviac vypovedá o skutočnom charaktere KDH, je strokotanie Procházkovej iniciatívy na zmenu stanov – okrem redukcie počtu podpredsedov zo šiestich na troch neprešli jeho návrhy, ktoré mali KDH transformovať z „papaláškejskej“ strany na demokratickú. Dnes totiž v KDH zúri „demokratický centralizmus“ ako vyšitý. Snaha o demokratizáciu stanov nevyšla. Škoda. Možno to mohol byť prvý krok k transformácii KDH na slušnú stranu. Ak teda niekto očakával od snemu pozitívnu zmenu v smerovaní hnutia, musel ostať sklamaný.

Tak nech už niečo robia!

Ivan BROŽÍK

Vraj „treba už konečne niečo robiť“, volajú po tragédii v Hurbanove ľudsko-právni aktivisti jednomyseľne so splnomocnencom vlády pre čosi, čo naša spoločnosť už pred rokmi nazvala rómskou otázkou. Tí, ktorí hltajú európske i štátne milióny na to, aby (ko)existenciu Rómov na Slovensku aspoň trochu pripodobnili civilizovaným pomerom. Dobré ráno! Áno, robte už konečne niečo! Veď roky za to beriete naozaj štedré peniaze. Začať by sa mohlo napríklad so zrušením pozitívnej diskriminácie, ktorá je v rozpore s ústavou republiky, ale aj s minimálnymi zásadami slušnosti. Paradoxne, táto je priamo zakotvená v zákonoch,

ktoré riadia náš sociálny systém.

Splnomocnenec vlády pre Rómske komunity Miroslav Pollák sa zmôže akurát na konštatovanie, že Rómovia sú vnímaní spoločnosťou negatívne. A hneď v tom zrejme spo-

POZNÁMKA

lu s ďalšími slamu mlátiacimi aktivistami vidí rasizmus. Aj v tom Hurbanove, kde Maďar striedal na Maďarov. Pokračovať by sa mohlo tiež hneď v Hurbanove. Podľa jedného z paragrafov trestného zákona, „kto sa inému vyhráža smrťou ... potresce sa odňatím slobody až na jeden rok“. Všimla si vôbec polícia, médiá, prokurá-

tori naplnenie skutkovej podstaty trestného činu po tragickej udalosti? Nie? Ochotne pripomenieme: „Kúpime pištoľ a zabijeme jeho manželku, aj celú jeho (strelcovu) rodinu.“ Autora tohto výroku majú v záznamoch všetky spravodajské televízie. A takýchto výrokov zákonom nedotknuteľných Rómov médiá zaznamenávajú týždeň čo týždeň naozaj nadbytok. A ak nie médiá, tak občania. Vládny splnomocnenec sa sťažuje na neobjektívne a nekorektné informovanie o Rómoch. Na rozdiel od väčšiny demokratických štátov sveta sa u nás nesmú(!) robiť štatistiky kriminality na základe etnicity. Nesmieme sa dozvedieť, aký podiel Rómov je

vo výkone trestu, nikto nám nepovie, koľko miliónov eur zhltno a hltá nepretržite riešenie „rómskej otázky“. Dozvujeme sa o podiele sociálnych dávok na toto etnikum niekedy, hoc aj vo vzdialenej budúcnosti?

Tak aké nekorektné informovanie tu vlastne máme? Neprispôsobiví Rómovia sú nielen súčasťou, ale najmä príčinou problému. Ak chceme vyriešiť problém, musíme predsa pomenovať jeho príčiny. Lenže to nám zakazujú vlády, bezmocní „proforma“ splnomocnenec i ľudsko-právne organizácie. Až sa chce veriť, že im všetkým súčasný stav (finančne) vyhovuje. Lenže – udalostí ako v Devínskej, v Tupej, v Hurbanove a inde bude pribúdať. Nie z rasových príčin, zo zúfalstva! A pre očividné, štátnom tolerované ignorovanie zákonnosti na Slovensku. Je také naivné snažiť usilovať sa nevidieť. Ale je varovné snažiť sa zakázať vnímať.

GLOSAŔ
ANDREJA MIŠANEKA

RÓMOZVOD

SPOZA OPONY

Ako vždy, keď ide o peniaze, najmä naše, treba si povedať: chceme sa hádať alebo prísť veci na koreň. Toto si asi nepovedala staronová tvár obrazovky pani Vargová v scénicky veľkolepo poňatej diskusii Zoči-voči dvojbodkovej televízie. Pre mňa to bolo zjednodušené, takrečeno primitívne. Publikum tleskalo len jednému politikovi, a to je varovné – kam sa až dostali nálady verejnosti a ako ich za naše peniaze vlievané do televíznej dvojbodky ešte hecujeme.

Podstata problému diskusie netkvie v tom, či budeme alebo nebudeme platiť Grékom, ale v tom, o čom je dnešná Únia, a aké sú naše, slovenské možnosti. Podľa mňa zlyhala moderátorka natoľko, že ju netreba pustiť do ďalších kôl podobných geoeconomických tém.

Keď sa Slovensko usilovalo o podpis asociačnej dohody s Európskou úniou, konalo

sa v Nemecku dosť stretnutí: na jednom z nich ma grécky ľavicový lobista presviedčal, prečo oni robia všetko preto, aby Slovensko nebolo prijaté do Únie v prvom kole: Slovensko potrebujú oddeliť od Česka, lebo ich záujem je, aby bolo prijaté Bulharsko a Rumunsko, ktoré sú biedne, chudobné a treba k nim do balíka

radým nemeckým záujmom sú tri baltické štáty. Pre tie bola zmluva vtedy ešte v nedohľadne. „Či vy ste naozaj pripravení na to, že my Nemci s nabitými peňaženkami prideme a vykúpime vašu pôdu a vy na nej budete pre nás pracovať?“ obrátil sa poradca kancelára na poľského veľvyslancu. Všetci sme boli v krátkych no-

Aký kataster? To u nás nie je. Aké dane? Jednoducho som mu dal peniaze a bolo. Uvedomil som si vtedy obrovský rozdiel medzi obyvateľmi štátov, ktoré vznikli na troskách rakúsko-uhorskej monarchie, a tými, kde dlhé stáročia panovala alebo mala vplyv osmanská ríša. Keď sa grécky kamarát lúčil s nemeckým

misie lukratívne ostrovy – talianske a grécke. „Nezáväzná“ nemecká diskusia sa pred päťnástimi rokmi odohrávala na témy Európy dvoch rýchlostí a o tom, ktoré štáty patria do jadra Európy, ako sú kandidátske štáty pripravené na prenos suverenity do Bruselu.

Dnes, keď nemecký minister financií sedí v strede Berlína v budove, ktorá bola pôvodne budovou rišskeho ministra leteckva Göringa, má poruke skupinu, ktorá nepatrí do ministerstva, je výlučne jeho: už viac ako dva roky pracujú odborníci na všetkých možných postupoch ako riešiť nielen grécke problémy, ale problémy eura a čo má urobiť Nemecko s globálnymi rizikami, medzi ktoré patrí aj dolár. Nemci si asi pamätajú, čo si povedali o jadre Európy. Zrejme vedia, kde je naozajstná čierna diera, v ktorej miznú naše peniaze, naša práca a kvalita nášho života a života našich detí. A nám naozaj za naše peniaze ostanú len primitívne, populistické hádky?

Prečo sa nespýtujeme, kde je tu čierna diera

Dušan D. KERNÝ

v druhom kole prijímania pridať oveľa vyspelejšie Slovensko – takrečeno sladký obal na trpkú pilulku.

Nemecký poradca kancelára pre asociačné zmluvy v čase, keď ich už štyri štáty Vyšehradskej štvorky, teda aj Slovensko, dávno mali podpísané, priam vykrikoval: Aká Vyšehradská štvorka? Prvo-

haviaciach. Bolo jasné: zrastanie Európy musí mať systém. Nemecko ako čistý platca do všetkých fondov Únie je tvorcem a garantom systému.

Debatovali sme s gréckym priateľom na ostrove, ktorého bol majiteľom. Neodpustil som si otázku, ako dlho trvalo zapísanie do katastra a či nemusel platiť vysoké dane.

hlavným mestom, ukázalo sa, aký početný je klub priateľov Grécka v nemeckom spolko- vom sneme.

Štátny tajomník ministerstva zahraničných vecí v období kancelára H. Kohla – do tejto funkcie sa za kancelárky A. Merkelovej vrátil – vybral si na zasadania zdanlivo nič nehovoriacej tzv. reflexnej ko-

Prerod na ľudových

Na slovenskej politickej scéne sa črtá nezvyčajný úkaz. Strany, ktoré sú roky členmi Európskej ľudovej strany, sa budú reformovať – na strany ľudového typu. Ide o SDKÚ-DS, KDH a Most – Híd. S predstavou ľudovej politiky prišiel nový predseda SDKÚ-DS Pavol Frešo (na snímke). Až on objavil ideologický základ svojej strany, ktorá dosiaľ robila všetko, len nie ľudovú politiku. Čo inšpirovalo nového predsedu k tomu, aby nasmeroval SDKÚ do ľudovej politiky? Nepochybne odchádzajúce HZDS.

KDH, SDKÚ a SMK roky bojkotovali vstup HZDS do Európskej ľudovej strany v Európskom parlamente. Teda paradoxne strany bez ľudového programu boli prekážkou strane s výrazne ľudovou orientáciou. Žiaľ, aj takú tvár má európska politika, keď i jedna strana v EP môže zablokovať vstup inej strany z materskej krajiny. Zvyčajne sa to nerobí, ale na Slovensku v rámci politického boja boli strany napravo od stredu všetkého schopné. Vráťane zničenia štátu. Koľko úsilia vynaložili na vytvorenie antiintegračného obrazu o HZDS, až to Slovensko dostalo do pozície outsidera Európy. Roky sa KDH, SDKÚ a SMK tvrdo vyhraňovali voči HZDS a bránili hnutiu začleniť sa do ľudovej strany, čo potom zneužívali v domácej i medzinárodnej politike a poukazovali, že HZDS je v izolácii a ťahá sa sebou aj Slovensko.

V súčasnosti je HZDS mimo veľkej politiky, program boja proti mečiarizmu sa vyčerpal a vyčerpal aj opozičné strany. Natoľko, až sa ukázala ich pravá tvár: nijaký projekt pre rozvoj slovenskej spoločnosti, iba klientelistické a korupčné praktiky. To nakoniec viedlo k definitívnemu odchodu Dzurindu z čela SDKÚ-DS a umožnilo novému predsedovi siahnuť po agende, na ktorej mala strana stáť od začiatku. Frešo novým slovníkom tak ohromil svojich politických partnerov, že z pokoja vyrušil aj inak nevyrušiteľného predsedu KDH Jána Figeľa. Okamžite sa prihlásil k Frešovej iniciatíve vytvoriť blok ľudových strán. Pridal sa aj Béla Bugár, niekdajší predseda SMK, dnes predseda strany Most – Híd.

Slovensko malo tri strany v Európskej ľudovej strane Európskeho parlamentu, no skutočnú ľudovú politiku robila práve strana, ktorú vo veľkej Európe medzi sebou, práve pre tie tri „slovenské“ strany, neprijali. A dnes z bojovníkov proti ľudovosti sa stávajú jej priekopníci. Ibaže z transvestitov sa dosiaľ nikdy nestali autentické subjekty.

Eva ZELENAYOVÁ
Foto: internet

Bývalý podpredseda KDH chce vytvoriť novú víziu pre pravicu Lipšicova snaha len v štádiu pokusu

Jozef HAJSTER – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

„Pravica je v troskách,“ uviedol Daniel Lipšic, keď ohlasoval svoj odchod z KDH. Skutočnosťou sa stalo to, čo sa črtalo už v čase odchodu skupiny okolo Vladimíra Paška. Lipšic je sklamaný nielen stavom, v akom sa nachádza KDH, ale aj celá stredo-pravá strana politického spektra. Povzbudený bol tým, že v parlamentných voľbách získal viac preferenčných krúžkov ako predseda hnutia Ján Figeľ.

Hoci bol rozdiel „len“ 633, už samotný fakt, že bol, interpretoval ako oprávnenie kandidovať na post predsedu. Po parlamentných voľbách sa netajil svojim veľkým sklamaním z toho, že KDH nedokázalo vo voľbách pritiahnúť bývalých voličov SDKÚ a SaS a získalo len svojich „tradičných“ 8,9 percenta.

■ PREHRA S FIGEĽOM

Očakávaný dvojciferný zisk, ktorý pre KDH naznačovali predvolebné prieskumy verejnej mienky, sa nepodarilo dosiahnuť, takže predvolebné spory po nich prepukli znova. „SDKÚ, SaS a Most – Híd stratili v týchto voľbách 420 tisíc voličov. KDH sa ich výrazne nepodarilo získať,“ zdôraznil. Očakávalo sa oznámenie o rozhodnutí, či bude kandidovať na post predsedu KDH. Namiesto toho ohlásil odchod. Nebolo to výsledkom ničoho iného ako toho, že videl, ak by kandidoval, tak by súboj s doterajším predsedom Jánom Figeľom prehral. Lebo staré vedenie KDH držalo stranícke opraty pevne v rukách. V tejto situácii sa rozhodol vyhnúť ponižujúcej porážke. Aj keď mu teraz niektorí jeho prívrženci vyčítajú, že nevydržal do konca.

Pravdu má zrejme Radoslav Procházka v tom, že Lipšicova „nová vízia“ pre pravicu a nová strana „má zmysel, ak nahradí tie existujúce, a nie ak bude pôsobiť popri nich“. „Myslím, že aj v tom lepšom prípade sa im môže podariť to druhé,“ uviedol. Lipšicova

va vízia by mala byť určená „pre slušných ľudí“, pod čím treba rozumieť predovšetkým dôsledný

Pre mnohých bolo prekvapením, že Lipšic neohlásil vznik novej strany, čo v takýchto prípadoch

nominantom za KDH. Či však bude posilou, ukáže až čas.

■ VEĽKÁ NEZNÁMA

Ohlásená vízia je zatiaľ len v štádiu pokusu. Nie je vylúčené, že z toho nakoniec bude len hokus-pokus. Ak by sa mu však predsa len podarilo niečo vytvoriť, ostatné stredo-pravé strany budú musieť na jeho iniciatívu pochopiteľne reagovať. Zatiaľ však nie je na čo.

Veľkou neznámou je, čo konkrétne bude obsahom Lipšicovej vízie. Pretože deklarovanie, že by mala osloviť „slušných ľudí“, je len všeobecná fráza. Síce pekná, no málo na to, aby tým oslovil voličov. Navyše snahy o vyššiu transparentnosť a očistu verejného života majú viac či menej vo svojom portfóliu aj iné strany. Na jeseň ohlásil predstavenie veľkého anti-korupčného programu vlády minister vnútra Robert Kaliňák. Témou, ktorou by sa však mohol Lipšic podoprieť, je reforma volebného systému, lebo existujúce parlamentné strany sa budú zdráhať urobiť radikálnejší rez. Jeho prednosťou by mohla byť razancia a dôslednosť. Často však reaguje unáhle.

Platí však, že ak chce pozbierať a pozliepať trosky pravice, musí najskôr on sám niečo vytvoriť. Preto, aby sa mu to podarilo, musí ešte veľmi veľa urobiť, vrátane vytvorenia novej strany, jej personálneho vybudovania a finančného zabezpečenia. Až potom sa ukáže, či je schopný vytvoriť aspoň ďalšiu víziu pre pravicu. Spýtajte sa otvorene: Má na to...?

a razantný rozchod s tým, čo bolo opísané v Gorile. Za dôležitú však možno považovať poznámku Jany Žitňanskej, že by to mala byť vízia „pre náročných voličov“, teda tých, ktorí sa považujú za pravicovú elitu.

■ VÝZVA PRE PRAVICU

Ak by Lipšic nejakú víziu predsa len vytvoril, bola by nepochybne výzvou pre všetky stredo-pravé strany, najmä však pre KDH a skompromitovanú SDKÚ, ktorá voľbou nového vedenia a odstavením Dzurindu a Mikloša urobila prvý krok k očiste. Ospravedlnenie sa za pád Radičovej vlády bol druhý. Na preferenciách sa to však zatiaľ pozitívne neprejavilo.

býva na Slovensku obvyklé. Jeho postup je preto z tohto hľadiska novinkou. Bolo to východisko z núdze, pretože v čase odchodu z KDH nemal okrem Žitňanskej k dispozícii žiadne personálne „hrozienska“ z iných strán či dostatok schopných stúpenčov. Dokonca nezískal ani spolustranika Radoslava Procházku, s ktorým tvorili v KDH spolu so Žitňanskou rebelantskú trojicu. Hlavnou akvizíciu mala byť bývalá premiérka Ivetta Radičová. Tá jeho ponuku odmietla. Teraz ich tím ako ekonomický poradca doplnil bývalý viceguvernér Národnej banky Slovenska a člen predstavenstva Všeobecnej zdravotnej poisťovne ekonóm Martin Barto, ktorý bol

Kam siaha úspešná história umelého chovu rýb na našom území Keď slovenský kapor stál dva groše

Ivan BROŽÍK – Foto: archív

Prvé písomné záznamy, ktoré možno vypátrať v archívoch na území bývalého Česko-Slovenska, nás presvedčujú, že už v 11. a 12. storočí možno hovoriť o rybníčnom hospodárstve a o zakladaní rybníkov na našom území.

Všetko spôsobil kapor. Jeho mäso bolo hlavným pôstnym pokrmom, a to už je len krôčik tam, kde sa pôst najviac dodržiaval. Je teda úplne samozrejme, že prvopočiatky rybníkárskeho treba hľadať v kláštoroch. A ešte pred myšlienkou o umelom chove v nich bolo poznanie a využívanie kapra dunajského. Naozaj sa nemožno dopátrať k tomu, kto ako prvý zistil, že dunajský kapor je takmer ako jediná ryba vhodný aj na chov v umelom prostredí, ale bol to objav, ktorý zmenil svet rybárstva. Treba však pripomenúť, že na naše územie doviezli kapra dunajského už ako rybníkovú rybu.

■ JEDLO PÁNOV

Ryby spolu s právom loviť ich patrili iba vrchnosti. Poddanský stav nemal právo lovu, na druhej strane však určité poctivo pytliačil, aj keď sa za to človek mohol rýchlo stať kratší

o výšku hlavy. Rozhodne však rýb bolo v tečúcich vodách dostatok, možno oveľa viac ako v dnešných časoch.

REFLEXIA

Háček – naozaj ten povestný – spočíval v obľúbenosti kapra ako suroviny na lahodný a diétny pokrm. Paradoxne aj v čase obžerstva šľachty. Tá kaprovi dávala prednosť aj pred pstruhmi a lososmi. V kláštoroch a na panských dvoroch bol však dostatok, ak nie prebytok zdrojov (aké podobné 21. storočiu u nás) na to, aby sa budovanie rybníkov na chov kaprov nepretržite rozrastalo. Neboli však veľké zemné stroje, úmerne s tým možno opísať rozmery vtedajších „rybníkov“.

■ PRVÉ STAVY

Prvá forma rybníkov má v historických zápisoch názov „stav“. Po latinsky obstaculum. Takýto stav bola

vlastne sústava malých hrádz na vodných tokoch, ktorá zadržovala určité obmedzené množstvo vody. V nej sa prechodne uchovávali tradičným spôsobom naložené ryby. Keď sa v čase posunieme až do 13. storočia, to už sa nachádzame v rybníkárskom raji. Rybník bol častou súčasťou takmer každej feudálnej panskej usadlosti. Napriek tomu sa však v záznamoch nezachovalo veľa informácií napríklad o vybavení rybníkov, ich technických zaujímavostiach, ale ani o náradí potrebnom na lov rýb. To by sme museli v čase ešte čosi poskočiť. O vypúšťacom zariadení však už vieme to, že to bola akási rúra z dreva, v ktorej bol vložený čap. Ním sa regulovalo množstvo vody otekajúcej z nádrže.

■ PRÁVO MOCNÝCH

V archívoch možno nájsť viaceré prepisy Listiny uhorského kráľa Bela IV. obyvateľom Liptova z roku 1265. Podľa nej poddaný ľud nesmel poľovať na jelene, divé bravy, divé osly a na mladú zver inde, len v tých lesoch a na tých miestach, ktoré mu vyznačil zástupca panovníka. Na srnce a zajace mohli však poľovať bez obmedzenia. Úprava poľovného práva bola taká istá napríklad aj v lietavskom kraji. Rybolov patril do kategórie menších regálnych (kráľovských) práv. Rybolovné právo bolo spojené s vlastníckym právom na ten pozemok, cez ktorý pretekala rybná voda. Sediaci však pred zrušením poddanstva neboli vlastníckymi pozemkov, na ktorých hos-

podarili, preto im nepatrilo ani právo rybačky. Regálne práva udeľoval panovník len šľachte či zemepánom. Tak bola voda napríklad Rajčianky a jej prítokov rezervovaná iba pre hradných pánov. Rybníky z lietavského panstva sa spomínajú už z čias Zápoľských. Mikuláš Kostka pozdvihol hospodárstvo lietavského panstva a prirodzene zveľadil aj rybárstvo. V roku 1589 bolo len na lietavskom panstve asi 32 rybníkov, v ktorých chovali kapry, štuky a karasy.

■ ARCHITEKTÚRA RYBNÍKOV

Z dnešného pohľadu a najmä poznania je celkom prirodzené, že rybníkárska činnosť v stredoveku nezasiahla tie oblasti, ktoré neskôr história označila ako oblasti tradičných veľkých rybníkov. Podmieňovala to úroveň stavebnej techniky. Logicky sa začínalo malými stavbami a tie veľké mali ešte dostatok času. Staršie rybníky v členitom teréne boli obvykle rozlohou malé, hlbšie a ich brehy nezarastali trstím. Ryby však v nich rástli pomaly okrem iného aj preto, že voda v nich bola pomerne studená. Naopak, vo veľkých plytkých rybníkoch sa rybám darilo, lenže ich ničili pravidelné záplavy. Práca rybnárov na rybníkoch bola únavná a ťažká. Priemerne však zarabali asi štvornásobok toho, čo iní robotníci v poľnohospodárstve. A ozaj – na porovnanie – v tých časoch bolo možné kúpiť sliepku za jeden groš a kopy vajec (60 kusov) za dva groše. Kapor stál tiež dva groše.

Grécke voľby veľké vrásky neodstránili: otázne je, či vláda vydrží štyri roky Pomalosť Bruselu sa už stala globálnym rizikom

Dušan D. KERNÝ – Foto: internet

Výsledky gréckych volieb a zostavenie vlády vyvolávajú otázky nielen o vývoji v helénskom štáte, ale aj o európskej realite a slovenskej osobitne. Grécko prežilo za tri mesiace dva plebiscity, s krízou sa za ten čas nepohlo. Podmienky, ktoré pod nátlakom prijalo, sú nielen tvrdé, ale dnes aj nesplniteľné.

Čo možno očakávať po voľbách od vládných strán, ktoré túto krízu spôsobili (PASOK), alebo od strán, ktoré predtým len pod veľkým do-

nucovacím nátlakom (konzervatívna Nea Demokratia) program drastických opatrení na oddĺženie štátu prijali? Nejde len o to, čo môže Grécko, ale čo zmôže nekvalitný krízový manažment bruselskej eurokomisie.

■ BRUSELSKÁ PRAX

Voľby ukázali aj starú bruselskú prax – tak ako v prípadoch referend vo Francúzsku, v Holandsku či v Írsku v iných závažných európskych otázkach – museli sa opakovať, aby sa dosiahol „bruselský“ výsledok. Gréci za rýchle zostavenie novej vlády a prijatie podmienok „trojky“

EÚ, centrálnej eurobanky a Medzinárodného menového fondu (MMF) ihneď požiadali o nové rokovanie. O podmienkach, ktoré tie isté strany, isteže pod nátlakom, už raz prijali. Na všetkých tlačí čas. Bez prisunu vyše jednej a pol miliardy eur už v júli nebude môcť grécky štát fungovať. Lenže miliardy potrebné pre chod Grécka možno prisúvať len ak bude môcť dlhodobo splácať dlhy, a to pre MMF je okolo 120 percent hrubého ročného dôchodku (HDP). Lenže ten je dnes 167 percent bez výhľadu na rýchle zlepšenie. Preložené do slovenčiny to zrejme znamená, že Európska únia, eurozóna, teda aj Slovensko, budú musieť nájsť spôsob, ako „zatiehnúť“ alebo „kreatívne vyriešiť“ tento rozdiel.

■ EURÓPA AKO RIZIKO

Nemecko smečovalo prostredníctvom vyhlásenia kancelárky A. Merkelovej: podmienky boli raz už vyrokované, prijaté a nieť čo meniť. Ale medzitým sa už otvorene, bez obalu hovorí, že európska politika je o vzájomnom vydieraní a čaká sa na to, kedy Berlín cúvne. Medzinárodné inštitúcie priznávajú, že ani miliardy odhadované pre Grécko do roku 2014 nebudú stačiť – „medzera“ v dnešných odhadoch a budúcej realite sa odhaduje na desiatky miliárd. Predstavitelia no-

vej vládnej koalície žiadajú, aby sa škrtky neodohrali na úkor „chudobnej časti obyvateľstva, ktorá žije v biede ako v rozvojovej krajine“.

V takejto situácii zo Svetovej banky počúť: „Svet sa pozerá na Európu a očakáva od nej riešenia.“ Európa je pod americkým tlakom, lebo „Európa sa stala rizikovým faktorom pre globálnu ekonomiku“. Predseda eurokomisie J. Barosso na stretnutí svetových politikov G-20 len chabo namietol, že finančná kríza vznikla v USA a on neprišiel počúvať kázania. Kríza však trvá tri roky. Oprávnená otázka znie – Grécko je toho príkladom – aká je schopnosť eurokomisie manažovať krízu? Prezident EÚ van Rompuy na stretnutí G-20 zoširoka argumentoval: „EÚ teraz opravuje svoju vnútornú nerovnováhu, cesta a smer je veľmi jasný a každý vie, čo má robiť, aj keď sa neprijmú konečné rozhodnutia.“ Preložené do slovenčiny: úsporná cesta eurozóny vyžaduje fiškálnu úniu, bankovú úniu, zaznievajú aj požiadavky spoločného európskeho trhu pracovných síl, jednoznačná podpora konkrétnych štátnych výdavkov ako reakcia na zhoršujúce sa pomery v globálnej ekonomike.

■ NAPÄTIE POKRAČUJE

Celá scéna po gréckych voľbách sa teda odohráva v napätí

atmosfére: napr. Španielsko chce získať úvery; na trhu na desaťročných dlhopisy po prvý raz od vzniku spoločnej meny euro úroková miera prekročila sedem percent. Teda sledujeme možný zrod ďalšieho eurodžánika, z ktorého sa môže drať koža.

Už dnes je zrejme aj na Slovensku, že Grécko nie je schopné splatiť svoje dlhy a vymáhanie celého dlhu nemá zmysel. Gréci to vedia tiež, dostanú úľavy, nesplatia všetko. Nad novou gréckou proeurópskou koalíciou visí Damoklov meč: radikálna ľavicová vláda má voľičov v najproduktívnejšom veku a masu mladých nezamestnaných, tvrdé jadro doterajších protestov a štrajkov. Vydrží s tým nová, z donútenia proeurópska vládna koalícia štyri roky?

Európa sa pritom bude meniť. Pre Slovensko sa po prvý raz otvára možnosť nielen súhlasiť s najmocnejšími, ale prispieť vlastným názorom. A to aj v posúdení zmien v únii, tlaku na byrokráciu, ktorá nie je na úrovni krízy, ale aj v neortodoxnom hľadaní obchodov mimo zóny eura, kde ekonomika rastie. Nachádzame sa vo svete piatich kríz, zhoduje sa európska ekonomická tlač: kríza eurozóny, dlhovej krízy, krízy ekonomického rastu a krízy nízkej konkurencieschopnosti, protekcionizmu a zlyhania schopnosti regulovať bankový systém.

Stále nebezpečenstvo, že európske peniaze zmiznú v gréckej čiernej diere Nastane v Grécku drachmageddon a grexit?

Jozef HAJSTER – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Sotva odzneli dozvuky predčasných volieb, ešte pred vymenovaním nového kabinetu, už sa ratingové agentúry poponáhľali s priamym útokom na bankový systém Slovenska. Na systém, ktorý sa aj v turbulentných časoch správa mimoriadne zodpovedne. Ako jeden z mála v Európe nedopustil svojim materským spoločnostiam vysávanie kapitálu a balastové zmeny v základnom portfóliu. Pokiaľ by sme mali vždy spoľahlivých ministrov financií počas ostatných osemnásť rokov, Slovensko by sa nemuselo vyrovnávať so zložitou dlhovou službou. Naopak, v súčasnosti by sme boli jediný štát v Európe, ktorý spoľahlivo celý čas plní Maastrichtské kritériá.

Padne, či nepadne Grécko? To je kľúčová otázka, na ktorú by mali dať odpoveď nasledujúce týždne. Malo by to závisieť od toho, či nová vláda akceptuje úsporný balík vo výške 11 miliárd eur, lebo to je podmienka pre poskytnutie ďalšej medzinárodnej finančnej pomoci. Či to bude platiť aj po voľbách, uvidíme. Nová vláda bude najskôr žiadať zmäkčenie podmienok, tak to mali vo volebných programoch všetky grécke politické strany okrem radikálne ľavicovej SYRIZY Alexisa Tsiprasa, ktorá žiadala zmazanie dlhov.

Ak k dohode nedôjde, môže nastať grexit (prezývka gréckeho odchodu z eurozóny) a drachmageddon (prezývka pre bankrot odvodená od pomenovania pre koniec sveta a bývalej gréckej meny drachmy). Katastrofa však aj nemusí nastať, pretože nemecká kancelárka Angela Merkelová, ktorá je hlavným architektom záchrany, už opakovane vyhlásila „som rozhodnutá a odhodlaná Grécko v eurozóne udržať“. Nepovedala však, ako si to predstavuje.

■ ZJEMNENIE PODMIENOK?

Jeden z piatich členov ekonomickej rady, čo je poradný orgán nemeckej vlády, vyhlásil, že podmienky poskytovania finančnej pomoci z eurovalu a od Medzinárodného menového fondu (MMF) sú „tvrdé a vychádzali z príliš optimistického odhadu hospodárskeho rastu Grécka“. Je to náznak zmierenia tvrdých podmienok? Ak

áno, tak v tom prípade by sa teraz grexit ani drachmageddon pravdepodobne nekonali. Pre Grécko by to bola určite úľava, ale malá, lebo zďaleka nemá na to, aby bez zahraničnej finančnej pomoci malo

dostatok likvidity na svoje prežitie. Reálny nie ani predpoklad, že bude niekedy schopné svoje dlhy splácať. Zhodujú sa na tom ekonómovia stojaci mimo vlád. Aby obrat mohol nastať, potrebné je návrat na trajektóriu ekonomického rastu. To je však v nedohľadne. Zároveň dodávajú, že jediná možnosť ako mu pomôcť, aby sa

vzchopilo, je odpísanie ďalšej veľkej časti jeho megadlhov.

■ PESIMISTICKÝ SCENÁR

Pesimistický scenár podporuje aj fakt, že eurozóna pumpuje do Grécka miliardy eur už dva roky, ale na jeho dlhy sa nič nezmenilo, akurát že neskrachovalo. Nerobí sa nič iné ako to, že staré dlhy sa splácajú novými. Preto to nie je nič iné, len veľmi drahé kupovanie času. Veriteľské banky už odpísali viac ako 50 percent svojich pohľadávok, dlh je však stále na úrovni 160 percent HDP a jeho výška viac ako 360 miliárd eur. Grécko jednoducho nemá z čoho vytvoriť potrebné finančné zdroje, lebo už piaty rok je v recesii. Tento rok by malo podľa Európskej komisie jeho hospodárstvo klesnúť o 4,8 percenta HDP. Na budúci rok síce eurokomisia predpovedá nulu, ale to je vo hviezdach a zrejme to nie je nič iné ako zámerná optimistická kamufláž pre upokojenie finančných trhov.

■ KATASTROFICKÝ SCENÁR

Okrem pesimistického scenára nie je vylúčený ani katastrofický. To v prípade, ak by Grécko zbankrotovalo. Podľa výpočtov analytikov finančnej skupiny Nomura publi-

kovaných v Sme by sme v prípade drachmageddonu prišli na Slovensku o 2,5 miliardy eur. V prepočte na bývalé koruny je to astronomická suma 63 miliárd! Inštitút INESS napočítal 1,5 miliardy eur. To sú celkové sumy. Inštitút finančnej politiky ministerstva financií 775 miliónov eur, ale len za prvé dva roky. Pre mnohých je však iste nemilým prevkapaním zistenie, že by sme museli zaplatiť aj svoj podiel za dlhy poskytnuté Európskou centrálnou bankou a MMF, pretože o tom sa doteraz verejne vôbec nehovorilo. Na pretrase boli len eurovaly. Na povrch vyplávalo aj to, čo doteraz vedeli len zainteresovaní slovenskí politici a bankári, a tým je fakt, že 1,3 miliardy by bola strata Národnej banky Slovenska! Prevkapaním je aj to, že táto suma je vyššia ako tá, ktorú by sme museli splácať za dlhy z dočasného eurovalu vo výške 824 miliónov eur. Summa summarum, každého obyvateľa Slovenska by podľa analytikov Nomury grécky bankrot stál 450 eur. Ministerský inštitút hovorí o sume 251 eur, ale tá vychádza zrejme len z prípadných strát za prvé dva roky. Problém Grécka treba však s konečnou platnosťou rozseknúť. Katastrofický scenár v prípade drachmageddonu a grexitu by bol pritom návrat z kratšej cesty. Pretože, ak by sme do Grécka nalievali ďalšie stovky miliárd eur za predpokladu, že Grécko ich nebude schopné splatiť, poskytovanie ďalších pôžičiek by nebolo ničím iným ako trestuhodným vyhadzovaním peňazí do čiernej diery.

Dvanásť ekonomika sveta – Španielsko – požiadalo eurozónu o pomoc pre svoje banky. Informoval o tom španielsky minister hospodárstva Luis de Guindos. Eurozóna oznámila, že Madridu poskytne až 100 miliárd eur, a tak sa Španielsko po Grécku, Írsku a Portugalsku stalo štvrtou a najväčšou krajinou eurozóny, ktorá bola nútená požiadať o zahraničnú finančnú pomoc.

Kedysi sa topili v zlate

Španielska ekonomika je štvrtá najväčšia v eurozóne a dvanásť na svete. Prípade Španielska je však trochu iný, pomoc by pri tejto krajine na rozdiel od Grécka, Írska a Portugalska mala smerovať iba do bankového sektora. Španielsky bankový sektor, a najmä menšie sporiteľne zvané cajas, tvrdo doplácajú na krach realitného trhu v roku 2008, po ktorom bankám zostali nedobytné úvery a ďalší problémový realitný majetok (pozemky, budovy) za 184 miliárd eur (asi 4,6 bilióna Sk). Ceny nehnuteľností klesli od roku 2008 o 25 percent a pokles bude podľa odhadov pokračovať. Jedným z problémov Španielska je, že práve stavebníctvo a nadväzujúce odvetvia majú vysoký podiel na národnom dôchodku, a realitná kríza tak mala v krajine silnejší dosah než v rade iných štátov. Jedným z dôvodov realitnej bubliny boli nízke úroky po prechode na euro v roku 2002, čo viedlo k neúmernému zadlžovaniu. Vláda už finančný sektor tri razy reštrukturalizovala, naliata do systému 18 miliárd eur a prevzala päť bánk. Podľa odhadov bude Španielsko potrebovať na sanáciu bánk 50 až 60 miliárd eur (až 1,5 bilióna Sk), podľa iných odhadov až 100 miliárd eur.

Španielska ekonomika navyše zápasí už druhý raz za ostatné tri roky s recesiou. Za celý minulý rok síce HDP ešte stúpol o 0,7 percenta, v tomto prvom štvrtroku klesla ekonomika o 0,3 percenta, čo je rovnaké tempo prepadu ako v minulých troch mesiacoch. Prítom v rokoch pred príchodom krízy v roku 2008 ekonomika rástla pravidelne v priemere o vyše tri percentá. Španielsko tiež trápí najvyššia nezamestnanosť zo štátov EÚ, ktorá v apríli predstavovala 24,3 percenta. Priemer v EÚ je pritom 10,3 percenta. Dôvodom vysokej nezamestnanosti je okrem ekonomických problémov aj veľká ochrana pracovného trhu a moc odborov, takže rad firmám iba opatrne prijíma nových pracovníkov, či sa ťažko zbavuje tých nadbytočných.

Za prepadom ekonomiky je najmä pokles domáceho dopytu, čo je podľa ekonómov dôsledok hlbokých rozpočtových škrtov a ďalších úsporných opatrení. Rozpočtový deficit bol vlani 8,9 percenta HDP. Štátny dlh minulý rok predstavoval 68,5 percenta, čo je oproti daktorým krajinám v EÚ priaznivý ukazovateľ, podľa aprílových odhadov sa však teraz priblíži k 80 percentám HDP a dosiahne tak najvyššiu úroveň od roku 1990. Úlohu v zadlžení hrajú aj „nedisciplinované“ autonómne oblasti. O pomoc požiadalo štát napríklad aj najbohatšie Katalánsko. Problémom Španielska je teda dosť. Či ich spomínaná 100-miliardová injekcia vyrieši, ukáže vývoj aj inde v Európe.

Peter JÁNOŠÍK

Láska k blížnemu a nezištná pomoc sprevádzajú profesora Vladimíra Krčméryho po celý život

Zdravotníctvo potrebuje dve portfóliá - medicínske a manažérske

Po desaťročiach devastácie štátu, bujnenia korupcie a úpadku morálnych hodnôt človeka je v našej spoločnosti takmer zázrakom nájsť bytosť, ktorá neúnavne nielen vyznáva morálne hodnoty, ale ich aj prenáša priamo do praxe v každodennom živote. Navyše svoje presvedčenie odovzdáva v pedagogickom procese ďalším, mladším generáciám – prof. MUDr. Vladimír KRČMÉRY, DrSc. Lekár, vedec – odborník na tropickú medicínu, infektológiu, onkológiu, vysokoškolský pedagóg, zakladateľ zdravotníckych, sociálnych zariadení a zahraničných humanitárnych misií v krajinách tretieho sveta. Nedávno ocenený Krišťáľovým krídlom. Aktivne pôsobil v cirkevných mládežníckych podzemných hnutiach a po celý svoj život sa zúčastňoval na cirkevnom živote. Ako hlboko veriaci človek úprimne prenáša vieru na svoje okolie.

Tibor B. HAČKO – Foto: internet

• Svet sa „zmenšil“ Cestujeme do ďalekých končín, vyberáme sa do tropických a subtropických krajín. Lietadlom sa za pár hodín dostaneme z nášho obvyklého prostredia do krajín a oblastí so špecifickou klímou, s exotickými zvieratami, hmyzom, parazitmi a mnohými, doma často úplne neznámymi a šťastni veľmi nebezpečnými ochoreniami.

Cestovná medicína, tropické choroby sú pomerne mladý odbor, je pravda, že tropické choroby prichádzali do Európy aj v minulosti, no veľmi zriedkavo. Podstatne zriedkavejšie, mali sme menej možností cestovať či už pre politické alebo technické obmedzenia. Veď si predstavte, že každý deň pristane na Schwechate tritisíc ľudí z iných kontinentov, v Zürichu päťtisíc a v Londýne tridsaťtisíc. Takže musíme adaptovať naše medicínske znalosti alebo schopnosti. My roky učíme na našich lekárskech fakultách študentov medicínu bohatých, medicínu určenú pre euro-americkú kultúru. To znamená pre nejakých 15 percent obyvateľstva a zvyšných šesť sedmín sú ľudia pod hranicou chudoby. Okolo jednej miliardy ľudí žije v zdravotnej starostlivosti ako my, respektíve lepšie ako my. Hovoríme o Európe, USA, Japonsku, Austrálii a Novom Zélande. Šesť miliárd obyvateľov planéty žije v úplne inej infraštruktúre, a samozrejme v iných zdravotníckych podmienkach a v inom spektre chorôb. Čo som sa naučil v treťom svete je, že nielen my ich liečime, dodávame lieky a zúčastňujeme sa na priamom lekárskom záhahu v teréne, ale sami sa obohacujeme, keď im prinášame pomoc.

• V roku 2002 ste založili neziskovú organizáciu a súkromnú Vysokú školu zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave, ktorá má viaceré detašované pracoviská – ústavy po celom Slovensku, ale vzdeláva aj poslucháčov v Čechách, Srbsku, Rumunsku, Rakúsku a zároveň pomáha svojimi rozvojovými projektami v krajinách tretieho sveta. S akým motom ste pristupovali k zakladaniu školy, ktorej ste rektorom?

Ten prvý impulz prišiel od vás novinárov, od médií. Ak by žurnalisti nepísali o tragédiách, o rozvojom svete, o hladomoroch, o humanitárnych katastrofách, ani ja by som sa sa neuberal touto cestou. My lekári predpisujeme lieky na všetko, aj na spánok, ale to, čo sa deje v treťom svete, to vám už spať nedovolí. Tým, že vy novinári prinášate tieto správy, ten spánok cítiacemu človeku beriete. My sme školu založili preto, že tá manévrovací plocha pre pomoc je v našich podmienkach veľmi úzka, dokonca až paralyzovaná, pokiaľ ide o pomoc a vo vzťahu k tretiemu svetu. Musíte sa donekonečna obracať na ministerstvo zahraničných vecí, ministerstvo financií, žiadať o granty a kým niečo dostanete, aj to s rôznymi poznámkami, tak sa pomoc minie účinkom. Súkromná škola, ktorá na jednej strane učí a na druhej sa usiluje vzbudiť záujem v poslucháčov, aby boli otvorení načúvaniu hlasu biednych, tak sa už k všetkým projektom správa nie ako k cudzím. Generuje vlastný rozpočet a ten umožní rýchlo poskytnúť pomoc jednotlivým výsadkom a záleží len na vás, ktorý projekt bude mať prioritu. Na začiatku sme mali jeden jediný, ale pretože nás Pán Boh neplatí ako údržbárov zdravia, a my k tomu aj tak pristupujeme, tak dnes nemáme 5–10 ale 30 tisíc pacientov, nemáme 500, ale 3 tisíc operácií a staráme sa nie

o 20, 100, ale o 500 sirôt. Takže toto je naše bohatstvo, v tomto je naša škola bohatá a má skúsenosti. Nemáme síce tučné kontá v bankách ani uložené zlaté tehly, ale máme bohatstvo v tom, že môžeme našim pacientom pomáhať.

• Škola, čo má také vysoké méty, ktorej rektor ctí prioritne humanitu a lásku k blížnemu, nemá existenčné problémy v prostredí s nespočetným počtom škôl hlásiacich sa k prívlastku vysoké?

Viete, v začiatkoch sme mali veľké obavy, nemali sme skúsenosti, ale najhoršie obdobie bolo pred štyrmi rokmi. Blížila sa neistota, nedostatok financií vo všetkých rovinách spoločnosti a my v tom období sme dostali 7 tisíc prihlášok! To nikdy nebolo. Akoby tí študenti cítili, že problém nemusí byť tá médiami hlásaná pravda, že to, čo opakujú naši predstavitelia, sa podstatne líši od skutočnosti. Naopak, začítli sme silný útok a snahu o spochybnenie našej akreditácie. Tie tisíce prihlášok im dali jasnú odpoveď. V súčasnosti máme ročne 3–5 tisíc prihlášok. Je to najmä preto, že robíme odbory zdravotnícko-sociálne, nie teoreticky, ale prakticky sociálne, venujeme sa aplikovaniu sociálnej starostlivosti v praxi.

• Pred založením a otvorením školy ste boli viackrát pozvaný na hostovanie ako profesor internej medicíny či už na Univerzitu v Brne, Univerzitu v Scrantone alebo aj na Katolícku univerzitu v Ríme...

Tieto pobyty mi veľmi pomohli pri zakladaní školy a jej riadení. Dnes musím každému vysvetľovať, že to nie sú moje nápady, ale nápady z krajín, kde má sociálne zdravotníctvo dlhý tradičný koreň. V Ríme som mal krásne vyvrcholenie kariéry. Dostal som titul hosťujúceho profesora na zasadaní vedeckej rady, ktorej predsedal priamo Ján Pavol II. Po návrate som sľúbil, že založíme fakultu na jeho počesť a dnes máme Fakultu histológie s jeho menom. Študenti majú o ňu záujem aj preto, lebo vedia, že sa počas štúdia u nás dostanú na zahraničné misie. Máme praktické výsadky v krajinách doslova po celom svete, v ktorých pôsobí stále päťdesiat až sto poslucháčov. Z Univerzity v Scrantone som si doniesol veľmi veľa pozitívnych znalostí. Hoci mám voči americkému zdravotníctvu výhrady, rovnako aj k ich štýlu života, nepochybne však majú najlepší univerzitný systém. Ten by sme mali zaviesť aj u nás.

• V našom zdravotníctve máme svetovo uznávaných a špičkových pracovníkov dokonale ovládajúcich svoju profesiu, ale odborníkov na problémy riadenia zdravotníckych zariadení je zatiaľ zúfalo málo. Vidíme, čo sa deje okolo lacnej privatizácie zdravotníctva. V Nemecku je ústavou chránené zdravotníctvo ako neziskové – čo doň pacient vkladá, to dostáva, nikto neparazituje na našich vkladoch. Manažérske vzdelávanie pracovníkov v zdravotníctve absentuje. Rozdiel medzi riadiacimi schopnosťami a medicínskymi znalosťami je priepastný. Kolos, akým spravídla nemocnica je, môže utiahnuť iba zohratý tím poctivých pracovníkov aj s prevádzkovo-ekonomickým myslením.

Vzdelanie na lekárskech fakultách je prirodzene orientované na prínos pacientom. Aj sa na to niekedy hnevám. Alebo lepšie povedané, mrzí ma, že úplne všetky odbory sú zamerané len na vybudovanie databázy vedomostí študentov – len na praktické

zameranie na pacienta a riešenie jeho stavu. Máte pravdu, u nás nemáme a ani nebudeme mať v najbližších desiatich rokoch nikoho, kto by vedel riadiť zdravotníctvo. To je práve vyriešené v Spojených štátoch, že majú vrámci všeobecného bakalárskeho modulu zamerané vzdelanie na marketing, financie, vyjednávanie, prevádzku a ďalšie predmety, ktoré sú nevyhnutné pre plynulý a bezproblémový chod zdravotníckej jednotky. Tu Slovensko ťahá za poriadne krátky koniec. Nie je ideálna situácia, keď sú vo vedení len ekonómovia, ale ani keď sú to len lekári. Potrebovali by sme angažovať z jedného aj druhého portfólia vedomostí.

• Pacienti – spotrebiteľia prostriedkov verejného zdravotníctva nemajú predstavu o tom, koľko prostriedkov treba na zabezpečenie ich zdravia aj keď nie sú hospitalizovaní a nieto ešte, keď priamo odchádzajú od lekára či z nemocnice. Koľko spotrebovali a koľko si na nich poskytovatelia naučtovali z prostriedkov verejného zdravotníctva...

Presne ste to zadefinovali. U nás sa vzťah k zdravotníctvu zdeformoval na spotrebiteľský vzťah k tovaru. Nie ako k hodnote, ale ako k veci, ktorá je v danom momente žiadaná. Na strednej škole ťažko preniknúť na ten trh predmetov, ktoré gymnázium a iné školy poskytujú. Študijné programy sú také nabité (vidím to na svojich deťoch), že pridať im ešte zdravotnú všeobecnú výchovu vidím nereálne. Tie deti sú od rána do poobedia v škole a stále máme pocit, že nie všetky oblasti sú zachytené. Viem si však predstaviť zavedenie spomenutého všeobecného bakalariátu, ako sa to praktizuje v Spojených štátoch.

• Boli ste poradcom ministra zdravotníctva, ako hľadáte na toto vaše pôsobenie ?

Mal som tú česť byť poradcom viacerých ministrov. Úloha poradcu má obmedzenú manévrovateľnosť pri presadzovaní moderných téz. Úloha poradcu je často symbolická. Samozrejme ministri si vypočujú názor, lenže málokedy sa stretnete s tým, že si ho aj osvoja. Možno je to aj chyba nás poradcov, že nemáme dostatočne silnú ekonomickú argumentáciu. Ďalej každý minister vie, že je vo funkcii len na štyri roky. Dokonca žiadny minister v slovenskej vláde nebol vo vedení rezortu po celý čas, väčšina ich skončila po dvoch rokoch. Mali sme asi tridsať

ministrov, čo je desivé. Kým sa títo oboznáma s mechanizmom prijímania legislatívy a so zavádzaním efektívnych zmien v riadení, sú už sami v problémoch.

Nedávno sa ma jedna poslankyňa pýtala, či som zástancom jednej alebo viacerých poisťovní. Odpovedal som, že som zástancom nula poisťovní. Zastávam britský systém. Ten sa ukázal v Európe ako najschopnejší života. Nie je samozrejme ideálny, nie to systém pre Švajčiarsko alebo Nórsko ako najbohatšie krajiny, ale je to systém pre bohatých aj pre chudobných. Anglicko ako krajina Commonwealthu a krajina atraktívna pre Poliakov, Indov, Rusov má strašne veľa cudzincov. Aspoň desať percent obyvateľstva sú cudzinci a veľká časť z nich žije na hranici minima. Ich systém je nastavený tak, že sa snaží mať základné prvky sociálnej starostlivosti. Nemám pocit, že príchodom zdravotných poisťovní na Slovensko v rokoch 1993 a neskôr sa dramaticky zlepšila úroveň zdravotnej starostlivosti oproti časom, keď som ja vstupoval do tohto systému v decembri 1989. Necítim zlepšenie podmienok pre pacientov. Takže pripúšťam aj takú možnosť, že občania povedia rázne nie týmto systémom, ktoré len zvyšujú zadlžovanie a podvýživu zdravotnej starostlivosti.

• Viackrát vás vysoko ocenili v zahraničí aj u nás. Samozrejme, osobnosť vášho razenia je na Slovensku viac, len nedostávate patričný priestor. Boli ste ocenený titulom Vedec roka SR 1998 za zavedenie plánovanej progresívnej antiinfekčnej liečby u onkologických pacientov s komplikáciami po cystostatickej chemoterapii, držiteľom Ceny primátora mesta Bratislavy za rok 2010, nositeľom Zlatého Biaticy 2010 a naposledy vás poctili Krišťáľovým krídlom 2011...

Po každom takomto ocenení, ako je Krišťáľové krídlo alebo tri čestné doktoráty, som v ten deň naplnený hrôzou. Hrôzou a strachom či som na dobrej ceste. Cesta plná vavrínov je cesta do zatratenia. Ocenenia ma vedú k úvahám pripraviť vzdelávací program, kde by prvé dva ročníky boli zamerané viac na všeobecné predmety s cieľom získať jazykový, informačný, psychologický, farmaceuticko-geografický a ekonomicko-hospodársky základ. Viem si predstaviť, že by sa ubralo z odborných predmetov a zamerat' sa na získanie vedomostí v riadení zdravotníctva. Do

celého školstva by som zaviedol viac zahraničných stáží, aby naši študenti počas bakalárskeho štúdia boli aspoň 2–3 semestre v zahraničí. Ďalej, aby naši študenti boli cez prázdniny v treťom svete. Tam môžu získať nadhľad, stretať sa so situáciami, ktoré sa u nás nevytvorujú. Boli by lepšie pripravení do života a vedeli by lepšie a ľudskejšie reagovať, keď dôjde k neštandardnej situácii alebo k drobným zemetraseniam či už v hospodárstve, politike, v technických štruktúrach. Po návrate sú citlivejší.

• Narodili ste sa v Bratislave v rodine vedca a lekárky, absolvovali Lekársku fakultu Univerzity Komenského v Bratislave. Ste dôkazom, že Bratislavčania sú a boli vždy tolerantní. Sledujete dianie vo svojom rodnom meste, ktoré stále odoláva ranám búrania historických lokalít, vyrubovaniu stromov a náporu nešťastných presídlencov nezvyknutých na mestský štýl života?

My to cítime dennodenne. Naša vysoká škola sídli v historickej budove arcibiskupstva, ktorú sa podarilo po dlhom čase obnoviť. Človek prirodzene vníma úbytok zelene, komorného prostredia, ale priznám sa, že sa necítim byť odborníkom v architektúre a urbanizme, aj keď zažívam dôsledky týchto odborov. Bratislavský lesopark je jedným z najhodnotnejších a najkrajších mestských parkov v Európe. Zdravie obyvateľov Bratislavy je totiž priamo úmerné ich pohybovým aktivitám. Nedostatok pohybu v prírode je závažným faktorom pre ischemickú chorobu srdca, náhlu mozgovú príhodu a zhubné nádory. To si musia developeri uvedomiť.

Na záver by som chcel pozdraviť všetkých členov Maticy slovenskej, ale i v oblastiach mimo Slovenska. Naša vysoká škola má aj študijný program v Báčskom Petrovci, tam je silná skupina Maticy slovenskej. Na začiatok školského roku vždy pridú na otvorenie, na promócie. Tak isto je to v Nagylaku v Rumunsku a teší ma, že rumunská a srbská vláda sú také ústretové. Univerzitu v Scrantone sme si preto vybrali ako partnera, že má síce všetky prvky kvalitného amerického školstva v súťaživosti, ale na druhej strane má aj prvky domáceho slovenského vánku. Prvý Murgašov telefonický a telegrafický prenos bol biskupovi do Scrantone a veľmi si tu Slovákov vážia, potomkovia sa tu stále hlásia k svojim koreňom, vedia po slovensky a majú národné ctenie.

Politickí väzni majú dve názorovo odlišné organizácie

Svedectvo o vyhasnutom svedomí národa

Eva ZELENAYOVÁ – Ilustrácia: archív

Slovenský rozhlas odvysielal 1. mája na tento deň dosť nezvyčajnú reláciu. Členovia Konfederácie politických väzňov sa stretli pri pamätníku politických väzňov v Leopoldove a navštívili objekty väzenia, v ktorých mnohí z nich prežili mladosť. Nezaujatého poslucháča nemuselo na relácii nič vyrušiť. Redaktorka dala slovo niektorým účastníkom stretnutia. Jeden z nich povedal, že komunistický režim ho síce neprenasledoval, ale prijal pozvanie priateľa do spoločnosti politických väzňov, s ktorými sympatizuje. Ďalší spomenul, že ho odsúdili preto, lebo po vojne sa vytvorili skupiny, ktoré si želali slobodné Česko-Slovensko a on do jednej z nich patril. A práve vo výpovediach týchto dvoch účastníkov pietnej spomienky sa ukrýva čertovo kopytko.

Po vojne bolo obnovené Česko-Slovensko, voči čomu mali mnohí národne uvedomelí Slováci výhrady. Želali si pokračovanie Slovenského štátu, založili Bielu légiiu a ďalšie skupiny a usilovali sa svoje myšlienky šíriť medzi obyvateľstvom. Samozrejme, že nový režim a jeho mocenský aparát štátu ich odsúdil. Paradoxne ako vlastizradcov. Zradili totiž Česko-Slovensko.

Početná organizácia Bielej légie bola na východe Slovenska, ale nebola jediná. Podľa jej zakladateľa Jozefa Vicena priťažlivosť organizácie spočívala v jej programe, ktorý sa týkal ochrany elementárnych práv občanov. Medzi prvými obeťami tohto obdobia boli traja maturanti z Trenčína – Albert Púčik, Anton Tunega a Eduard Tesár. Popravili ich na výstrahu iným najmä za to, že sa zasadzovali za obnovu slovenskej štátnosti.

■ JE TO TAK

Pri ich pamätníku v trenčianskom gymnáziu sa každoročne stretávajú členovia Konfederácie politických väzňov Slovenska (KPVŠ) i členovia Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja (PV ZPKO). A tu vyvstáva otázka: ak členská základňa KPVŠ tvoria ľudia, ktorí sa po vojne angažovali za obnovu Česko-Slovenska, prečo prichádzajú k pamätníku obeť, ktorí položili život za pokračovanie Slovenského štátu?

Klasik by povedal, na Slovensku je to tak. Po roku 1989 si aj bývalí politickí väzni založili svoju organizáciu. Keďže si neželali spoločnú československú, vznikli dve. Slovenská a česká. Na Slovensku ju pomenovali Konfederácia politických väzňov Slovenska. Záujem o spoluprácu s českou pravdaže jestvoval, preto fungovali na báze konfederácie. Až do roku 1999, keď na sneme odhlasovali zmenu názvu na Zväz protikomunistického odboja. Dôvod bol praktický, po vzniku dvoch samostatných republík konfederácia stratila zmysel. Nebolo s kým kooperovať na tejto báze. Členstvo v ZPKO nebolo viazané na príslušnosť k nejakej politickej strane a ideológii. To však nevyhovovalo istej časti členstva, ktorá zmenu názvu využila na založenie novej organizácie so sídlom v centrále KDH na Žabotovej ulici v Bratislave. Vrátila sa k starému názvu a vyhlásila, že členmi KPVŠ môžu byť len členovia KDH...

Na druhej strane, pôvodná organizácia (dnes s názvom PV ZPKO) má prísne stanoviny. Jej členmi sa nemôžu stať sympatizanti, ako to spomínal 1. mája v rozhlasе jeden z účastníkov pietnej spomienky v Leopoldove, iba zo zákona definovaní politickí väzni a ich blízki rodinní príslušníci. Pravdaže, bez ohľadu na členstvo v akejkoľvek politickej strane.

V slovenských reáliách nebolo ničím nezvyčajným, ak sa spoločnosť polarizovala práve na postojoch k vlastnej štátnosti. Je historická skutočnosť, že na čelo odporcov slovenskej samostatnosti sa v nedávnej histórii postavilo práve KDH.

Zdá sa, že politika tohto politického subjektu našla obdivovateľov aj medzi niektorými politickými väzňami, ktorí svoju existenciu spojili s touto politickou stranou.

Preto neprekvapuje, že vláda Ivety Radičovej uprednostňovala KPVŠ. Aj tým, že jej predsedovi Antonovi Srdolcovi umožnila slúžiť sväté omše vo vládnej kaplnke. Kto vie, či nie skôr preto, že je veľkým kritikom cirkvi, čo predošlej liberálne orientovanej koalícii zrejme vyhovovalo. PV ZPKO nemá na čele organizácie kňaza, ale aristokrata

Zákon o protikomunistickom odboji sa začína slovami: „Národná rada Slovenskej republiky, vedená vôľou oceniť a vyjadriť úctu mužom a ženám, ktorí s nasadením vlastných životov, osobnej slobody a pripravení k najvyšším obeťam bojovali za vlasť, bránili hodnoty slobody a demokracie, odhodlaná natrvalo pripomínať ideály vlastenectva, cti a statočnosti ďalším generáciám našich občanov a pripravená vyjadriť vďaka všetkým etapám národného boja za slobodu, sa uzniesla na tomto zákone...“ Krásne slová uznania, ale len na papieri.

Súčasná vláda sa rozhodla, že prehodnotí financovanie mimovládnych organizácií. Znamená to, že ani v máji nemali také organizácie ako PV ZPKO peniaze na činnosť v roku 2012. Politickí väzni komunistického režimu sú podľa zákona č. 219/2006 o protikomunistickom odboji odbojovou organizáciou. Rovnako ako protifašisti. Z nepochopiteľných príčin však zotrávajú v postavení občianskeho združenia financovaného prostredníctvom ministerstva vnútra. V Českej republike napríklad patria pod rezort obrany. Ako druhý protifašistický odboj na Slovensku.

Nedávno si v ČR prví politickí väzni prevzali osvedčenie o členstve v odboji. Pri tejto príležitosti minister obrany A. Vondra povedal: „Svojím hrdinstvom ste ukázali nám i budúcim generáciám, že ani najbrutálnejšia totalita nie je schopná zlomiť celý náš národ. Vysielate tak naprieč dejinami posolstvo – byť hrdinom má zmysel. Sú hodnoty, za ktoré stojí bojovať, za ktoré stojí dokonca aj umierať. To vďaka ľuďom ako ste vy, je dnes naša zem slobodná a demokratická.“

Je paradoxné, že na Slovensku sa práve antifašisti postavili proti tomu, aby aj antikunisti mohli mať štatút odbojárov, a tým zaručený aj systém financovania organizácie, ktorá má po celom Slovensku už 22 rokov vybudované regionálne štruktúry. Hoci PV ZPKO je zo zákona odbojovou organizáciou, štát ju stále eviduje ako občianske združenie, ktoré musí opakovane každý rok žiadať ministerstvo vnútra o finančný príspevok na svoju činnosť. Posledné roky prichádzali príspevky až v polovici roka a ustavične boli krátene. Vznikli situácie, keď organizácia závislá od štátneho príspevku musela štátu zaplatiť pokutu za neodvedenie odvodov za pár profesionálnych zamestnancov. Z jednociferných príspevkov členov organizácie nie je možné financovať ani len vycestovanie delegácií na kladenie vencov k pamätníku ich martýrov.

■ NENAPLNENÝ ZÁKON

Národná rada SR schválila 16. marca 2006 zákon č. 219/2006 o protikomunistickom odboji. Dôdnes nebol tento zákon akceptovaný štátnymi inštitúciami. Podľa tohto zákona bol „protikomunistický odboj pokračovaním národného boja za oslobodenie“ a „jeho účastníci boli aktívni bojovníci za slobodu a demokraciu“. Týmto zákonom spoločnosť postavila protikomunistický odboj na úroveň protifašistického odboja, čo mu právom patrí. Reálny komunizmus, nie komunizmus ideí, spôsoboval masové násilie na ľuďoch a systematické represálie na odporcoch tohto systému. Len vo východnej Európe mu padlo za obeť milión ľudí; vo svete privedil smrť ďalším miliónom obeť.

Od bitky pri Rozhanovciach uplynulo sedem storočí

Historická pamäť pomáha dnešku

František MRVA – Jozef SCHWARZ

Bitka pri Rozhanovciach sa odohrala v piatok 15. júna 1312 v okolí rovnomennej obce neďaleko Košíc. Na bojovom poli sa zrazili vojská kráľa Karola Róberta z Anjou, ktorým prišli na pomoc vojská spišských Sasov, rytierov rádu johanitov a vojsko Košíc. Ich protivníkmi boli vojská Omodejovcov – synov nebohého palatína Omodeja, ktoré posilnili oddiely Matúša Čáka Trenčianskeho.

Historici čoraz častejšie zohľadňujú tézu, že išlo o najväčšiu stredovekú bitku na našom území. Okružle jubileum a historický význam sú dobré dôvody na jej pripomenutie si. Tentoraz mala spomienka veľkolepý charakter.

■ DEJINNÝ RÁMEC

Pred pamätnou bitkou vymrela v Uhorsku dynastia Arpádovcov (1301). O uhorský trón začali zápasit neapolskí Anjuovci, českí Přemyslovci, neskôr Wittelsbachovci. V prvých rokoch bojov o uhorský trón (1301 – 1305) bol súperom Karola Róberta z Anjou Přemyslovec Václav (v Uhorsku Ladislav V.), syn českého kráľa Václava II. Potom sa súperom Karola Róberta až do roku 1308 stal bavorský vojvoda Oto III., ale ani ten sa v Uhorsku nedokázal presadiť. Najväčšiu podporu napokon získal Karol Róbert. Krajinu však po rokoch neustálych bojov ovládali jednotliví veľmoži, ktorí striedavou podporou uchádzačov o trón sledovali svoje vlastné záujmy. Vznikli tak územia, na ktorých títo oligarchovia takmer neobmedzene vládli. Takým pánom Váhu a Tatier bol aj Matúš Čák Trenčiansky. Omodejovci ovládali severovýchod Uhorska...

Karol Róberta 27. novembra 1308 na peštianskom sneme zvolili za kráľa a 27. augusta 1310 ho v Stoličnom Belehrade korunovali svätoštefanskou korunou za panovníka. Už v ten istý rok sa dostal do konfliktu s Matúšom Čákom Trenčianskym, ktorého zbavil funkcie palatína. Zarovno vrcholil spor medzi Omodejovcami a mestom Košice. Omodeja Abu, ktorý už v roku 1304 prešiel od Václava-Ladislava na stranu Karola Róberta a získal pre neho práve mesto Košice, 5. septembra 1311 v jednej potýčke zabil košický mešťania. Omodejovci synovia žiadali súd a pomoc od kráľa. Karol Róbert bol však rozhodnutý túto situáciu využiť vo svoj prospech. Rozsudok zbavil Omodejovcov nárokov na Košice. Kráľovi museli vrátiť Abovskú a Zemplínsku stolicu, banské mesto Gelnicu, Spišský hrad a ďalšie kráľovské hrady. Museli sa podriať kráľovi a bez jeho povolenia nesmeli stavať ďalšie pevnosti. Omodejovci rozsudok prijali len formálne, spojili sa s Čákom a kuli pomstu. V marci 1312 vyplienili okolie kráľovského mesta Blatný Potok. Kráľ sa rozhodol rázne zakročiť. Po menších bitkách a obliehaní Šarišského hradu k rozhodujúcej zrážke, na ktorej sa zúčastnilo až 10 000 bojovníkov, došlo práve pri Rozhanovciach. Väčšie straty utrpelo síce kráľovské vojsko, ale straty Omodejovcov boli citeľnejšie. Okrem veliteľov Demetera a Abu Pekného padli aj Omodejovi synovia Mikuláš a Dávid, ako aj množstvo omodejovských familiárov. Karol Róbert skončil vojskoval rozsiahle majetky Omodejovcov a ich stúpenecov a časť z nich daroval svojim najvernejším podporovateľom. Ukončil tak dlhoročnú vládu Abovcov na východnom Slovensku a priblížil koniec vlády Matúša Čáka Trenčianskeho nad zvyšným územím Slovenska.

■ ROZMERNÝ PLÁN

Autor a realizátor myšlienky živej rekonštrukcie bitky Ján Mičovský, jeden z hlavných spolutvorcov Lesníckeho skanzenu na Čiernom Balogu, sa rozhodol, že v širokej spolupráci s mnohými jednotlivcami a inštitúciami využije okružle jubileum na prehĺbenie národnej pamäti aj historickej vedomia. Podujatie doplnil sprievodnými podujatiami na mieste – o skoro stredoveký jarmok, prezentácie ukážok činnosti desiatok nadšencov stredovekého boja a života nielen zo Slovenska, ale aj z Maďarska, Poľska a Česka, bohatý kultúrny program a dobré občerstvenie umožnili tisíciam záujemcov byť pri tom a aspoň na chvíľu sa vcítiť do minulosti. A nenásilne a pritom pútavo predstaviť stredovek.

Náročný zámer mal generálku už pred rokom. Vtedy nevyšlo počasie. Inak to bolo v sobotu 16. 6. 2012 – po 700 rokoch a jednom dni nastúpili vojská do boja. Mohli sme si priblížiť spôsob stredovekého boja, potešiť oči replikami zbraní a výstroje, trnúť pri tvrdých úderoch bojovníka na bojovníka. V takmer autentických miestach na chvíľu ožilo napísané...

■ MÚZEUM BITKY

Nielenže sa pripomínali časy minulé, ale môžu sa stať aj podnetom na rozvoj cestovného ruchu a prispieť na rozvoj regiónu. Preto súčasťou tohoročnej rekonštrukcie bitky bolo aj zriadenie múzea bitky v obci Rozhanovce. Sídli v budove obecného úradu a jeho centrálnou súčasťou bude postupne budovanie makety bojiska a bitky v roku 1312. Zároveň na hlavnej ulici pri obecnej úrade odhalili pamätník bitky zo spišského travertínu od kameňosochárov Ladislava Staňa staršieho a Ladislava Staňa mladšieho z Valalíkov. Súčasťou expozície je aj zriadenie Chodníka stredovekého času rozhanovskej bitky. V Rozhanovciach a okolitých obciach stoja panely upozorňujúce na túto udalosť a nad Beniakovcami sa začína samotný chodník, ktorý vedie lesom k rekreačnej oblasti Zelený dvor pri Košiciach a bude sa naďalej dotývať. V krátkom čase sa vybuduje 12 metrov vysoká rozhľadňa medzi obcami Čižatice a Chrástné, z ktorej bude panoramatický pohľad aj na areál bývalého bojiska. Na ceste z Rozhanovca na Čižatice sa nachádza prameň Karola Róberta. Medzi trvalé pripomienky môžeme zaradiť aj vydanie slovenskej poštovej známky, ktorej autormi sú Dušan Kállay a Rudolf Cigánik.

Vycházka na väzeňskom dvore. Stále dokola. A nemluviť.

Veľké jubileá nabádajú na vytvorenie tradície partnerstiev politických a intelektuálnych elít

Rok 2012 je rokom slovenskej vzdelanosti

Akad. mal. Viliam HORNÁČEK - Ilustrácia: internet

Hneď v úvode možno – a z hľadiska úrovne historického vedomia slovenskej spoločnosti aj treba – položiť otázku: čo spája kráľa Rastislava a Slovenské učené tovarišstvo? A hneď na začiatku možno a aj treba povedať, že ich spája to podstatné pre náš rast a rozvoj – úcta k vzdelanosti a uvedomenie si jej kľúčového významu pre každé spoločenstvo a štát pri výchove vlastnej elity.

Spája ich však nielen to, ale aj skutočnosť, že obom sa podarilo – a v relatívne krátkom čase – pozdvihnúť celkový úroveň slovenskej spoločnosti a zaradiť ju do hlavného prúdu dejinotvorných udalostí vtedajšieho európskeho vývoja a navyše v ňom aj úspešne obstáť. A aj keď tieto dve prelomové udalosti delí od seba takmer tisícročie, treba pripomenúť a vysoko vyzdvihnúť, že skutočná národná elita – a generácia bernolákovcov ňou bezpochyby bola – nestráca orientáciu vo vlastných dejinách, nezabúda na odkaz svojich predchodcov a dokáže nadviazať na ich príklad aj napriek priepastnému časovému odstupu a nepriaznivým okolnostiam.

■ ŠTÁTNIKÉ ROZHODNUTIE

Od geniálneho rozhodnutia kráľa Rastislava – hľadať spojenec schopných nielen mocensky garantovať náš štátoprávny status suveréna, ale aj podporiť náš kultúrny a civilizačný rozvoj – nás delí 1 150 rokov. Motivovalo ho pozdvihnutie vlastnej kultúry, jazyka a vzdelanosti s cieľom vychovať si vlastnú, svojmu národu a štátu oddanú intelektuálnu elitu ako našich budúcich predstaviteľov a reprezentantov.

Od ďalšej prelomovej udalosti našich národných dejín, keď v roku 1792 príslušníci bernolákovskej osvietenkej generácie slovenských vzdelancov založili v Trnave Slovenské učené tovarišstvo, uplynulo 220 rokov.

S obidvomi týmito historickými udalosťami je bezprostredne spojená slovenčina, ktorá práve ich výrazným zakladateľským pričinením sa stala najvýznamnejším dejinotvorným činiteľom vo vývoji Slovákov ako národa slova a kultúry. A zostala ním dodnes.

Každý kultúrny národ si uctieva svoje významné osobnosti a udalosti, aby si pripomínal ich odkaz a správne sa orientoval pri naplňaní zmyslu vlastných dejín. Ako vyplýva z nesporných faktov a historických dôkazov – Slovákov možno opodstatnene charakterizovať ako národ tvorcov. A hlavný dejinotvorný prúd udalostí – ako ústredný nerv nášho národného života – možno oprávnenne označiť ako „dejiny vzdelanosti“. Slovenské dejiny rozhodne nie sú dejinami ničenia, mocenských expanzií a kolonializmu.

■ NÁRODNÉ MAJÁKY

Práve s touto mierotvornou a hodnototvornou filozofiou slovenských dejín sa spájajú aj dve najvýznamnejšie tohtoročné okružle výročia, ktoré tvoria základné piliere a zároveň dodnes jasne žiariace majáky na ceste k vyššej kvalite nášho národného života.

Prvou historickou udalosťou epochálneho významu pre slovenský národ i ďalšie slovanské národy je odvážny a prezieravý, výsostne štátnický aj diplomatický a zároveň vysoko kultúrny čin staroslovenského kráľa Rastislava, ktorý vyslal svoje posolstvo so žiadosťou o kultúrnu pomoc a misiu vzdelancov. Diplomatically sice poslal svojich poslov najskôr do Ríma, určite však vedel, že od Frankov závislý Rím jeho žiadosti nevyhoví. Preto sa po-

slovia už ani nevrátili domov, ale zamierili rovno – s už vopred napísaným listom – do Konštantínopolu. V tejto súvislosti treba povedať, že byzantská ríša bola na podstatne vyššej kultúrnej a civilizačnej úrovni ako „polobarbarská“ západná Európa a z trosiek bývalej slávy sa zviechajúci Rím. Byzantínci boli nielen sprostredkovateľmi kresťanstva, ale aj živého dedičstva antiky, ktorého boli priamymi pokračovateľmi. Misia Konštantína a Metoda ako výkvetu byzantských vzdelancov

vanskej literatúry, čím sme sa zaradili medzi najstaršie kultúrne národy...

Toto zakladateľské dielo – ako výsledok múdreho rozhodnutia múdreho kráľa Rastislava a činnosti byzantskej misie solúnskych bratov – umožňovalo náš plnohodnotný rozvoj a dlhodobú perspektívnu budúcnosť. Zároveň aj upevňovanie našej prirodzenej geopolitickej pozície „hegemóna stredného Dunaja“ a autority v medzinárodných vzťahoch.

difikáciu spisovnej slovenčiny. Tento, u nás síce zriedkavý, ale o to príkladnejší čin slúži ako vzor medzigeneračnej spolupráce a spájania národných síl v zápase o spoločné ciele.

■ VŠESTRANNÉ PÔSOBENIE

Nielen prvou kodifikáciou spisovnej slovenčiny sa bernolákovci zapísali do dejín nášho národa. Na zvyšovaní celkovej úrovne slovenskej spoločnosti sa významnou mierou podieľala aj kultúrno-osvetová či národno-buditeľská a vydateľská činnosť. Možno konštatovať, že ich všestranné pôsobenie – aj napriek krajne nepriaznivým okolnostiam v zaostalom Uhorsku – nás ako národ zaradilo do vtedajšieho európskeho kontextu vytvárania novodobých národov ako životaschopného a pripraveneho partnera. Vrcholné diela Bernoláka, Bajzu, Fándlyho, Kollára či Hollého oprávnenne patria do nášho aj európskeho kultúrneho dedičstva.

Hlavným prínosom tejto generácie je však vytvorenie Slovenského učeného tovarišstva ako veľkej a vplyvnej skupiny spolupracujúcich tvorivých osobností, ktorá zohrala pri formovaní našej národnej inteligencie nezastupiteľnú úlohu. Jej zásluhou sa nám podaril zásadný kvalitatívny posun v naplňaní zmyslu slovenských dejín. Preto nasledujúca generácia štúrovcov a ďalšie generácie slovenskej inteligencie už mohli oveľa úspešnejšie uskutočňovať svoje predstavy o našej národnej budúcnosti.

■ ÚCTA K ODKAZU

Naším generačným prejavom úcty k odkazu bernolákovcov je vytvorenie Stálej konferencie Slovakia plus, ktorá vznikla 30. novembra 1992 a je venovaná „200. výročiu založenia Slovenského učeného tovarišstva“.

Tento náš projekt je priamym pokračovaním programového úsilia osvietenkej generácie bernolákovcov a zároveň aj našim darom obnovenej Slovenskej republiky, ktorá bola vyhlásená 1. 1. 1993. Minulý rok – 9. decembra na jubilejnej 20. konferencii – odovzdali naše Združenia „symbolickú generačnú štafetu“ aj s našimi odporúčaniami pre našich pokračovateľov.

Rok 1 150. výročia Rastislavovho posolstva do Konštantínopolu so žiadosťou o misiu vzdelancov a rok 220. výročia založenia Slovenského učeného tovarišstva považujeme za dostatočne dôležité jubileá, aby sa rok 2012 – stal rokom slovenskej vzdelanosti.

A za najpotrebnejšie poučenie z týchto udalostí, ktorých výročia si tento rok pripomíname, považujeme to, aby aj politickí predstavitelia nášho štátu nielen pochopili, ale aj uznali a najmä uskutočňovali odkaz toho, čo už pred 1 150. rokmi začal kráľ Rastislav, v čom pred 220. rokmi pokračovalo Slovenské učené tovarišstvo a pred 20. rokmi aj naša Stála konferencia slovenskej inteligencie Slovakia plus – a aby sa vytvorila plodná tradícia partnerských vzťahov medzi predstaviteľmi štátu a intelektuálnymi elitami národa.

Bolo to v Martine pred dvadsiatimi rokmi. Ako reportér som bol z redakcie vyslaný do centra Turca. Matica slovenská spolu so Svetovým kongresom Slovákov pripravila 5. svetový festival slovenskej mládeže. Mesto Martin sa v letných horúčavách odelo do slávnostného šatu, všade prebiehali kultúrne podujatia. Slováci z celého sveta sa zleteli pod Hostihoru a tešili sa, že zažijú to, o čom ich predkovia mohli až príliš dlho len potichu snívať.

Po dvadsiatich rokoch

V Bratislave na Župnom námestí v budove Slovenskej národnej rady prijali poslanci parlamentu 17. 7. 1992 Zákon o zvrchovanosti slovenského národa. V ten deň v aule matičnej budovy na martinskej Hostihore sledovali priamy prenos zo SNR aj zahraniční návštevníci festivalu, ktorí dejinnú udalosť oslavovali spolu s domácimi matičiarmi. Bolo čo oslavovať rovnako ako potom v septembri 1992 prijatie Ústavy SR a neskôr prvého januára 1993 vznik samostatnej Slovenskej republiky.

Už krátko po páde totalitného komunistického režimu na našom území zazneli hlasy, že spoločný štát s Čechmi, v ktorom slovenský národ nebude mať dôstojné a zvrchované postavenie, nebude pre nás dostatočne demokratický. Skúsenosti s pražským centralizmom z prvej republiky a aj z komunistickej tzv. federácie boli jednoznačné. „Pomlčková vojna“ o názov federálneho štátu krátko po novembri '89 jasne naznačovala, že pohľad Prahy na Slovensko ako na novodobú kolóniu sa nezmení. Nedá sa tu chronologicky spomenúť všetky kroky, ktoré viedli k tomu, že sme obnovili vlastnú štátnosť, no som presvedčený, že verejnosti treba pripomenúť jeden zásadný a dosť často zabúdaný fakt: Tí, ktorí o samostatnosti bez váhania hovorili nahlas, pochádzali z radov inteligencie rôznorodého profesijného zamerania, no ich hlasy by asi iba ťažko bolo počuť zreteľne po celom Slovensku, keby sa k nim už na začiatku národného spoločenského pohybu po roku 1990 nepridali aj mnohí novinári.

V tom čase, keď zanikla cenzúra a vznikali mnohé nové periodiká, ktoré mohli konečne slobodne zverejňovať dovtedy zakázané myšlienky, rozdelila sa novinárska aj spisovateľská obec na dva tábory. Jedna skupina autorov otvorene písala o potrebe samostatnosti pre slovenský národ, druhá zastávala a obhajovala názory pražských centralistov. Je smutným paradoxom dnešnej tvrdej mediálnej reality, že mnohí z tých novinárov, ktorí sa otvorene postavili za vlastný národ, museli po vzniku samostatného štátu opustiť mediálnu sféru bez možnosti nájsť dôstojné novinárske uplatnenie. Namiesto ideologickej cenzúry prišla cenzúra ekonomická. Tá má na svedomí aj to, že viacerí z novinárov presadzujúcich samostatnosť Slovenska prišli postupne nielen o prácu a ilúzie, ale aj o zdravie a napokon aj o životy. Česť ich pamiatke!

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Ikonka Rastica.

bola teda pre nás z hľadiska vtedajších možností priam ideálna. Navyše rozumeli reči Slovenov a oni – prostredníctvom slovenčiny – rozumeli im.

A konkrétne výsledky ich misie?

■ DEJINNÁ MISIA

Zo štátotvorného hľadiska malo strategický význam najmä založenie a činnosť vysokoškolského centra vzdelanosti na Rastislavovom hrade. Táto „Devínska akadémia“, vytvorená podľa konštantínopolského vzoru, bola prvou svojho druhu nielen na našom území, ale aj v celom stredoeurópskom priestore!

A z kultúrneho, ale aj slovenskú spoločnosť a jej štát integrujúceho a tiež z prestížneho hľadiska malo najväčší význam vytvorenie písma pre našu vtedajšiu slovenčinu. A práve Konštantínov „dar písma“ – spolu s uznaním a posvätením od rímskeho biskupa – z nášho jazyka už v 9. storočí urobil popri gréčtine, hebrejčine a latinčine jeden zo štyroch liturgických, literárnych a diplomatických jazykov vtedajšej kultúrnej Európy. Týmto jazykom našich predkov Slovenov – teda slovenčinou – boli našim vlastným písmom napísané aj prvé knihy. A nad tým všetkým sa vyníma náš prvý pôvodný literárny skvost nenahraditeľného významu – prvá slovenská báseň Proglas ako predslov k evanjeliu. Slovenčinou a Proglasom sa teda začínajú dejiny slovenskej aj slo-

■ UČENÉ TOVARIŠTVO

Druhým najvýznamnejším výročím roka 2012 nesporne je – a nielen pre slovenskú inteligenciu – 220. výročie založenia Slovenského učeného tovarišstva. Toto spoločenstvo národne uvedomelých slovenských vzdelancov uskutočnilo dlho očakávaný a nanajvýš žiaduci historický prelom z dlhoročnej generačnej pasivity Slovákov a ako sebavedomá intelektuálna elita sa postavilo na čelo obrodného prúdu slovenských národovcov s vlastným osvieteným programom, ktorý vyústil do mnohostranne užitočnej práce pre slovenský národ a aj do plodného odkazu nasledujúcim generáciám pokračovateľov.

Aj bernolákovci – ako pred nimi Rastislav – si bytostne uvedomovali nezastupiteľnosť jednotného spisovného jazyka pre stmelenie národného spoločenstva a považovali ho za základný identifikačný symbol národnej svojbytnosti. „Bernolákovčina“ ako spisovný jazyk zjednocovala Slovákov takmer po tri generácie a svoj umelecký vrchol dosiahla v diele „slovenského Homéra“ – Jána Hollého.

Tento obdivuhodný literárny veľikán dokázal aj svoju ľudskú výnimočnosť. Konkrétne aj tým, že – hoci svoje celoživotné dielo napísal v bernolákovčine – nebránil prirodzenému vývoju a svojím súhlasom „patriarchu slova“ poželal štúrovskú ko-

Drotária znova ožila unikátnym festivalom tradičného umenia a remesla

Kohútik jarabý zvolával drotárskych majstrov

Text a foto: Igor VÁLEK

Tretí májový víkend patril opäť milovníkom tradičného remesla. V Žiline sa uskutočnil medzinárodný Festival drotárstva 2012 a XXII. ročník stretnutia drotárskych majstrov.

Juraj Šerík a „džarek“ Patrik robia srdcia so srdcom.

„Festival, jediný svojho druhu na Slovensku, umožňuje stretnutia, diskusie, výmenu poznatkov a skúseností ľudí, ktorí sa teoreticky alebo prakticky venujú drotárskej problematike. Spolu so sprievodnými akciami je to najreprezentatívnejšie podujatie v oblasti drotárstva u nás a keďže remeslo presiahlo naše hranice, má aj medzinárodný charakter,“ povedal Boris Schubert, riaditeľ Považského múzea v Žiline, ktoré je organizátorom podujatia.

■ V ZNAMENÍ JUBILEJ

Jediné drotárske múzeum na svete, ktoré si v tomto roku pripomína 70. výročie existencie. Keďže festival sa konal v roku spomínaného výročia, téma výstavy bola logická. Logom múzea je kohút, preto sa v priestoroch Starej žilinskej radnice uskutočnila prehliadka drotárskej zručnosti pod názvom Kohútik jarabý. Kto neverí, nech tam beží, až do 5. augusta tu nájdete kohútov doslova od výmyslu

sveta. Drôtený krdeľ má vyše 70 hláv. „Zároveň je to pocta drotárskemu majstrovi Jozefovi Kerakovi, tvorcovi drôtených figúr do prvej expozície múzea v roku 1942, a jeho kohút patrí k tým najvydarenejším,“ dodala historička a jedna z organizátorky K. Hallonová. Jej kolegyňa M. Váleková zas prezentovala knihu Vodopád krásy – drôt a šperk v rukách Remigie Biskupskej o jubilujúcej výtvarníčke, ktorá pracuje s drôtom a tvorbe šperkov

zasvätila celý život. V sobotu a nedeľu Mariánske námestie a divadlo ožili stretnutím a tvorivými dielnami drotárov pracujúcich tradičnými technológiami. Témou dielni bol čarovný svet rozprávok a pred očami návštevníkov sa rodili obľúbené rozprávkové bytosti. Nechýbala škola drôtovania a detský kútik, kde sa veľkí i malí učili základom a zapojili sa do drôtovania zemegule. Sobotné popoludnie spestrili aj folklórne súbory z drotárskych obcí.

■ PRILOŽTE RUKY K SRDCU

Počas festivalu mal oficiálnu premiéru i jedinečný projekt drotára Juraja Šeríka, ktorý spolu s návštevníkmi podujatia začal vyrábať drôtené Srdce pre Slovensko. Skôr ako si predstavíme zaujímavú myšlienku, musíme si predstaviť i tohto agilného drotára 21. storočia. Juraj Šerík je pokračovateľom remesla takpovediac po meči, veď mu v žilách koluje popri krvi azda i „drôtená plazma“. Ako pravnukevi a vnukovi slávnych majstrov z Dlhého Poľa – Jozefa Holánika-Bakeľa a Jakuba Šeríka-Fujaka. Remeslu sa priúčať práve u starého otca, s drôtom samostatne (nápadito a zároveň tradičnými technikami!) pracuje desať rokov. Priamo pokračuje v umelecko-remeselnej rodinnej tradícii, technologicky, materiálovo i tvarovo nadväzujúc na výrobu luxusných úžitkovodekoratívnych predmetov z mosadzného drôtu. Pletených košíkárskou technikou výpletom pripomínajúcim čipku. Veľmi podobnou tej, za ktorú jeho pradedo žal úspechy na mnohých veľkých výstavách vo sve-

te a napríklad z Paríža i Ríma (Grand Premio) na Kysuce doniesol prestížne ceny.

Viac nám povedal sympatický a usmievavý Juraj, ktorému zručne asistoval i jeho „džarek“ (drotársky detský pomocník), jedenáštočný Patrik, ktorý každého, čo sa zapojil do pletenia, obdaroval vlastnoručne vyrobeným maličkým srdiečkom. Drotár srdce, džarek srdiečko...

„Chcem spájať ľudí dobrej vôle a šíriť myšlienku lokálpatriotizmu vo vzťahu k nášmu kultúrnemu dedičstvu. Moje a vlastné naše srdce pre Slovensko bude i holdom a poctou všetkým drotárom, ktorí nás v minulosti po svete preslávili. Všetci, čo sa zapoja do drôtovania, si môžu vyskúšať unikátnu techniku pradeda a majú možnosť sa zapísať na pamätný list. Jeho hlavičku tvorí reklamný leták J. Holánika, kde sú znázornené všetky jeho ocenenia a diplomy. Tento pamätný list je špeciálne upravený, obsahuje dátum, miesto a názov podujatia, na ktorom srdce pomáhal drôtovať.“

Dodávame, že možností zapojiť sa bude dosť. Juraj sa takto chce prevandrovať prakticky celým Slovenskom. Počas zvyšku tohto a časti budúceho roka, keď si pripomenieme 150. výročie narodenia slávneho drotárskeho predka. Zavíta do mnohých miest a obcí, nájdete ho v Martine, Čadci, Turzovke, Bratislave, Trnave, Púchove... Ešte niečo. To veľké srdce, ktoré takto vzíde z rúk mnohých Slovákov, chce majster Šerík po dokončení darovať vlasti, vložiť ho do rúk prezidenta Slovenskej republiky, aby bolo potom uložené na dôstojnom mieste.

Zuza Cigánová: Špaky v trní

Vydavateľstvo SSS, Bratislava 2012

Zuza Cigánová využíva pre svoju prozaickú imagináciu básnickú kompozíciu. Dalo by sa teda povedať, že jej ostatná knižka z vydavateľstva

Spolku slovenských spisovateľov je poetickou prózou. Zaujímavý štýl zdieľania pocitov akoby vychádzal z komplexu menejcennosti hlavnej postavy (ne)príbehu. Aj preto

KNIHA TÝŽDŇA

niektoré zovšeobecnenia nemožno brať vážne. Napríklad škaredá dievčina nerovná sa automaticky múdra a krásna zasa hlúpa. Alebo priam infantilne pôsobiace fňukanie, že pekné nevidia nič len seba.

Knižka je verejnou svedou zrelej ženy. Intímna, bolestná. Každá veta vyjadruje stav ženskej duše nepochopenej zo strany muža. Niektoré sekvencie sú veľmi presvedčivé a silné kľízu po povrchu, akoby sa v knižke striedalo počasie. Raz je zima, potom sa oteplí a prídeme aj pohlade-

nie duše. O Cigánovej texte sa tiež dá povedať, že plynie ako hovorová reč smerujúca k vyjadreniu pohľadu dnešnej ženy na muža. Autorke knihy a zároveň úspešnej herečke nestačilo len memorovať cudzie texty. Píše vlastné. Slovné hračky v nich pôsobia nielen ako ornamente, ale ony sugestívne dotvárajú opisovanú situáciu. Na veľkej ploche čitateľ precíti vztah matky k dieťaťu, ženy k prírode. Nežný, priam kozmologický. Kniha je aj o absurdnostiach života, keď normálne sa stáva bláznovstvom a nenormálne normou, prirodzené výnimočným.

Výrazové prostriedky občas šokujú a iste by sa dalo vyhnúť vulgárnym výrazom, no beriem to ako daň dobe, keď sa autor podvedome snaží šokovať čitateľa. Tak či tak, nekonvenčný štýl tohto prozaického dielka je v slovenskej literatúre nezvyčajným javom a Cigánovej sa vydarilo.

(ez)

MEDAILÓN

Laureát Zlatej medaily Matice slovenskej Ludovít Mišík patrí medzi významné osobnosti slovenského povojnového exilu. Rodák z Ružomberka, jeden z najvýznamnejších sponzorov aktivít Matice slovenskej po roku 1990 a dlhoročný člen prezídia Matice slovenskej sa narodil 18. júna 1922.

Laureát Zlatej medaily Matice Ludovít Mišík 90-ročný Vytrvalý podporovateľ a aktivista

Má osobitný podiel najmä na financovaní Domu Matice slovenskej L. Mišíka v Báčskom Petrovci (Srbsko), na finančnej podpore pamätných tabulí Viedenskej arbitráže, bust M. R. Štefánikovi, K. Kuzmánymu, súsoší sv. Cyrila a Metoda, ako aj iným osobnostiam slovenského života doma i v slovenskom zahraničí, tiež pri obnove chrámov, pri kúpe áut pre zahraničné Matice slovenské a i. Ako emigrant po roku 1969 sa vrátil na Slovensko v roku 1990, aby sa usadil vo svojom rodnom Ružomberku. Finančne významne pomohol viacerým projektom rodného mesta, naposledy o. i. Katolíckej univerzite. Bol členom viacerých matičných zložiek a horlivým podporovateľom športových aktivít v Ružomberku. Za uplynulých dvadsať rokov navštívil viac enkláv Slovákov žijúcich v zahraničí, najmä v tzv. Dolnej zemi, a podporil mnoho národných, spoločenských a duchovných aktivít.

Ing. Ludovít Mišík bol takmer dve desaťročia verným stúpencom a spolupracovníkom Matice slovenskej najmä pri jej pôsobení medzi krajanmi, za čo mu aj pri tomto životnom jubileu patrí úprimná vďaka vedenia MS, mnohých Slovákov žijúcich v zahraničí, tamojších slovenských spolkov a združení. Nech ho Stvoriteľ naďalej opatruje v dobrom zdraví a pomáha mu v jeho osobných pozitívnych a národných rozhodnutiach.

Stanislav BAJANÍK

HUMORESKA

To, že TV JOJ nevysielala vlastné rozprávky na dobrú noc, neznamená, že by televízna predĺžená ruka diabla o deti nemala záujem. Len doteraz nemala vhodnú námet. Na jeseň spúšťa nový cyklus Jojky-hajky. Ide o rozprávky na dobrú noc a ako oznámilo PR oddelenie tejto televízie, ide o „lifestylové pretlmočenie notoricky ošuchaných slovenských národných rozprávok Pavla Dobšinského“. Na ukážku nám poslali literárny námet z ich jojárskej Popolušky.

Kde bolo, tam bolo, bola raz jedna Popoluška anorektička. V orieškoch mala namiesto výživných jadier nestráviteľné šaty a v rámci výživy jej teda neostalo nič iné, ako pri triedení struko-

sa schúlila na ležadlo pri hotelovom bazéne. Nikto tam nebol, lebo všetci chľastali v bare. Popoluška závistlivo hľadela cez okná na začínajúce sa orgie. Zrazu k nej prišiel krásny pote-

Dobšinský alebo JOJky-hajky

vín z popola zhltnúť za deň pár suchých hrachov a nejakú tú šošovicu. No Popoluške raz praskli nervy. Vytiahla šaty z orecha, nahodila sa a odišla. Po mnohých dňoch sa skoro doplazila do jedného rajského hotelu. Unavená

tovaný princ. Nepil, lebo včera prebral a od rána grcal. Na sex mal však chuť vždy. Lahol si k Popoluške, ktorá nadviazala vtipnú a šarmantnú konverzáciu: „Ahoj, ja som Popoluška. Budeme sa kamarátiť. Ale nemohol by byť náš

vztah viac fyzický? Byť priateľkou ma už nebaví.“ Zaskočený princ sa zasneno pozrel na Južný kríž na oblohe a riekol: „Schody vedú nielen hore, ale aj dole, a okná vedú nielen dnu, ale aj von.“ Popoluška sa jemne zapýrila a zašepkala mu do ucha: „Všetci sa narodili, len ja som oteckovi vypadla z oka.“ Potom princa vášnivo zneužila.

Korunovanému sa hneď po prvej cigarete po orgazme skromné dievča zapáčilo. Uvedomil si, že len jej zvrhlost a zvrátenosť sú kľúčom k dokonalému rodinnému šťastiu. Zobral si Popolušku na

záмок a dlhé roky žili ako fakt Extrémna rodina. Robili také párty, že o nich stále písali v Čase a Pluskách. Keď o nich písali, tak mali stále šťastie. Ako jediní vyhrali dvakrát za sebou v Riskni milión celú sumu, čo by sa nepodarilo ani počítaču trinásťtej generácie. Keď im ukradli strážneho škrečka, zo súdu a z popravy zlodeja dávala Súdna sieň live prenos v prime time po celý týždeň. Milé deti, všetko máte pred sebou, len treba byť peknými a skazenými a šťastie príde samo. Dobrú noc!

Milan ZEMO

Impozantný operný spevák Štefan Hoza spevom po slovensky očaril Prahu a stal sa hviezdou operetných scén

Dámy pobláznili elegantný Jánošík vo fraku

Milan POLÁK - Foto: archív

Štefan Hoza bol muž impozantného zjavu a svetivo oceľového hlasu. Okrem toho, že bol hrdinom desiatok operiet a opier na slovenských, českých a zahraničných javiskách, bol aj priekopníkom, osnovateľom a podnecovateľom nášho národného koncertného a hudobno-dramatického umenia. Bol hercom, spevákom, libretistom, prekladateľom, publicistom, dramaturgom a pedagógom v čase, keď sa kladli základy nášho národného operného umenia.

Štefan Hoza sa narodil v roku 1906 v Smižanoch. V Spišskej Novej Vsi študoval na učiteľskom ústave, ktorý mal vynikajúcich pedagógov a tí ho priviedli aj k záujmu o slovenskú literatúru. Hoza však študoval aj latinčinu, absolvoval z nej diferenciálne skúšky a istý čas strávil v malom seminári spišského biskupstva v Levoči. Maturoval na vtedy špičkovom Učiteľskom ústave v Spišskej Kapitule. Jedným z Hozových pedagógov bol aj nadšenec pre slovenskú hudbu Fraňo Dostalík, u ktorého maturoval z hudobných predmetov. Pôsobil tu aj profesor Strelec. Hoza teda vyšiel z mimoriadne inšpirujúceho a kultivovaného prostredia, ktorého doménu bolo pestovanie a rozvíjanie všestrannej osobnosti budúceho učiteľa.

Prvým jeho učiteľským pôsobiskom bol Cífer v trnavskom okrese. Čoskoro sa stal členom legendárneho Speváckeho zboru slovenských učiteľov, čo potom výrazne ovplyvnilo jeho ďalší život a umeleckú kariéru. V speváckom zbere spieval sóla a upútal pozornosť sýtym, impozantným hlasom a pôsobivým prejavom. Zaisťte aj to ho priviedlo k rozhodnutiu prihlásiť sa na štúdium na Hudobnej a dramatickej akadémii v Bratislave, kde sa stal žiakom vynikajúceho pedagóga, operného a koncertného sólistu Jozefa Egema, ktorý vychoval celú prvú generáciu slovenských operných spevákov. Po absolvovaní akadémie v roku 1932 operný spev študoval aj v Miláne u J. Piccoliho

zvukom – Živojnovič so srbským a Veselý s maďarským. Hoza sa z tejto charakteristiky vymyká. Jednoducho nemal nijaký cudzí prízvuk a hoci češtinu ovládal dokonale, na české javisko priniesol to, čo nikto pred ním: slovenčinu! Sám si preložil ústrednú áriu v Zemi úsmevov Ja svoje srdce dám... do slovenčiny a v Prahe ju aj po slovensky spieval. Pražské dámy šaleli. Očaril ich pravý slovenský Jánošík – ibaže vo fraku a s nonšalantnou eleganciou. A tak okrem módnych šlágrov, dnešným slovníkom by sme povedali – hitov (napríklad piesne ako Dita, Nepovedz, dievčatko, nikomu a iné), konečne znela z českého rádia i z javiska slovenčina a navyše slovenčina nedeformovaná, čistá, lubozvučná.

■ KLÚČ K SRDCIAM

Hoza počas svojho angažmán v Slovenskom národnom divadle (do roku 1945) popri účinkovaní v náročnom opernom repertoári vystúpil ako predstaviteľ hlavných úloh takmer v štyridsiatich operetách. Je to neskutočne úctyhodné číslo, navyše keď ho posudzujeme na pozadí veľkej reprízovosti operiet v tých rokoch. Po roku 1945 už operetu v SND neuvádzali, neskôr sa presťahovala na Novú scénu, ale v tom čase sa už Štefan Hoza venoval len opernému spevu. Opereta v jeho divadelnej kariére však zohrala pomerne významnú úlohu. Hľadal klúč k srdciam divákov a dbal vždy o to, aby ich nepodcenil. Aj v tomto „lahkonohom“ žánri nezaprel svoju letoru vzdelaného, kultivovaného a pociťového divadelníka. Napriek tomu opereta nehrala v Hozovej umeleckej dráhe hlavnú či prvoradú úlohu. Tá v jeho tvorivom zenite pripadla opere. A na prvom mieste slovenskej národnej opere.

Hozov kovovolesklý tenor zaznel v množstve operných úloh. Boli to postavy ako Canio, Caradossi, Kalaf, don José, Radames, Othello, Dalibor a mnohé ďalšie. Ako dramaturg dal podnet uviesť na repertoár Smetanu, Dvořáka i Janáčka počas prvej Slovenskej republiky, hoci sa to vrchnosti nepozdávalo. Pozval k nám juhoslovanských i bulharských skladateľov a spevákov.

■ BOJ O NÁRODNÚ OPERU

Hoza bol presvedčený, že ak Slovenské národné divadlo nebude hrať slovenské diela, nebude slovenským a národným hudobným divadlom. Bol tu síce výnimočný Kováč Wieland Jána Levoslava Bellu i Detvan Viliama Figuša Bystrého, ale tieto opery nemali silu prenikavejšie oslovit' diváka. Mali sme však dva veľké a aj pre operu perspektívne zjavy. Bol tu Eugen Suchoň a Ján Cikker. Na ich tvorbu sa zameral i Štefan Hoza a stal sa spoluautorom libreta Suchoňovej Krútnavy (podľa námety Míla Urbana) aj Cikkerovho Jura Jánošíka. Jeho libreto bolo kongeniálne, vystavané veľkým talentom oboch skladateľov.

Dva základné piliere slovenskej národnej opery majú hozovský rukopis. V jednom z nich – v Suchoňovej Krútnave – stvárnil aj postavu Ondreja. Ako dramaturg opery SND pričínal sa o uvedenie operných diel Bartolomeja Urbanca a Ladislava Holoubka. Pozornosť venoval aj koncertnej a symfonickej tvorbe slovenských

skladateľov. O 1. symfónii Alexandra Moyzesa, ktorá mala premiéru 11. februára 1929 pod taktovkou Oskara Nedbala, Hoza v tom čase ako člen speváckeho zboru napísal: „Už na skúškach sme prejavovali oduševnené sympatie búrlivému Moyzesovmu dielu. Bola to prvá a nová, doteraz v slovenskej hudbe nepočutá kvalita.“

Pri budovaní základov slovenskej opernej tvorby zohral Hoza významnú úlohu ako prekladateľ operných libriet. Dnes sa spievajú svetové opery v origináli, ale až do osemdesiatych rokov minulého storočia sa libretá talianskych, francúzskych a iných opier prekladali a spievali po slovensky. Osemnásť operných libriet preložil do slovenčiny práve Štefan Hoza. Medzi prekladateľmi boli aj iní známi spisovatelia, napríklad Ján Poničan, Mária Rázusová-Martáková, Ján Boor a z mladších Peter Petiška, Tomáš Janovic či Lubomír Feldek. Zo známejších opier preložil Hoza do slovenčiny libreto Madame Butterfly a Bohému, ale aj viacero libriet českých opier, v ktorých potom pravidelne účinkoval. Spieval napríklad Janíka v Predanej neveste, Princa v Rusalke či Laca v Janáčkovvej Jej Pastorkyni.

■ VKLAD OSOBNOSTI

Bývalá Hozova partnerka a neskôr dramaturgička opery SND pani Jela Krčméryová-Vrteľová si na svoje účinkovanie s Hozom v opere Jej pastorkyňa spomína takto: „Stála som vtedy s ním na scéne ako pani richtárka, a tak som mohla zblízka pozorovať jeho precítený výkon, láskavý úsmev i pohľad, ktorým chránil svoju Jenufu. Áno, práve v tejto úlohe som ho mala najradšej. Vyjadrovala niečo z jeho osobnosti.“

Podľa slov Štefana Hozu osobnosť koncertného, operného či operetného speváka by sa mala vždy premietnuť aj do interpretácie piesne či javiskovej postavy, lebo to zvyšuje jej vierohodnosť, ale aj autenticitu. V jednom rozhovore to vyjadril takto: „Mali by sme vždy vedieť prečo a komu spievame.“

Jeho vrcholnými opernými postavami bol Ondrej v Suchoňovej Krútnave (1949), Jánošík v Cikkerovej opere Juro Jánošík (1954) a v poradí posledná operná postava Svätopluk ml. v Suchoňovej opere Svätopluk (1960). Vytvoril však veľa iných významných postáv v dielach operných veľikánov. Niektoré sme už spomenuli, treba k nim však pridať aj Lenského v Eugenovi Oneginovi, Rudolfa v Bohéme, Lžidimitrija v Borisovi Godunovovi či Kozinu v Psohlavcoch.

Aj keď sa Hoza do pamäti slovenskej hudobnej kultúry zapísal najmä ako operetný a operný spevák, v slovenskej kultúre má miesto aj ako významný a výrazný libretista, prekladateľ operných libriet, dramaturg, pedagóg, operný režisér, ale aj ako spisovateľ a autor divadelno-historických prác. Ako mnohí mimoriadne nadaní ľudia bol viacdomým umelcom. Jeho profil dotvára aj spisovateľské nadanie. V tridsiatych a štyridsiatych rokoch si získal popularitu najmä u mládeže svojimi epickými dielami, ako bol román Tatári idú a knižkami pre deti Srdce zlatých hodínok či Líška Pipuška. Mal neobyčajný rozprávačský dar a zároveň zmysel pre štúdium a triedenie dejín – opery, spevu a hudby. Vo svojich dvojzväzkových pamätiach Ja svoje srdce dám pútavo a presvedčivo opísal svoje zážitky z mladosti a skúsenosti so svetom hudby a divadla. Napísal tiež Pohľad na dejiny bratislavského a slovenského divadelníctva a knihu Tvorcovia hudby.

Mnohých svojich rovesníkov prevyšil talentom, pracovitosťou, láskou k práci a k svojeti, pod čím rozumieme, že dobre poznal svoje rodisko na Spiši – Smižany, svoju rodnú vlasť, vracal sa k jej histórii, so zanietením ju poznával. Nemali by sme zabúdať, čo táto osobnosť svojim talentom, pracovitosťou a láskou k svojej vlasti po sebe zanechala. Štefan Hoza nás opustil vo veku 76 rokov pred tridsiatimi rokmi (1982). Počas celého svojho plodného života za nás a o nás spieval a písal.

Parížsky juniáles Slovákov v znamení viacerých výročí Cimbal, husličky aj heligónka Parížom znela...

Alena REZKOVÁ

Už tradične sa v máji či v júni koná v Paríži stretnutie, ktoré vždy spojí Slovákov z rôznych kútov Slovenska i sveta. V tomto roku organizátori podujatia Asociácia francúzsko-slovenského priateľstva, Dom Matice slovenskej v Lučenci a Klub M Odboru mladých matičiarov Martin spoločne pripravili bohatý kultúrny program, na ktorom vystúpili FS IPEL z Lučenca a hudobná skupina ALFA zo Žabokriek.

Spevácka skupina SENIORI zo Žabokriek, okrem speváckeho vystúpenia pripravila rôzne dobroty slovenskej kuchyne pre účastníkov Juniálesu. Na tejto krásnej akcii sa zúčastnili aj remeselníčky z Novohradu, pani Mária Rehtoriková z Poltára a pani Ester Berkyová z Lučenca. Podujatie s podtitulom Korene Slovenska bolo v rámci Roka Matice slovenskej venované 1150. výročiu príchodu sv. Cyrila a Metoda, 150. výročiu vzniku Matice Slovenskej, 20. výročie prijatia Zvrchovanosti Slovenska a prijatia Ústavy SR. Súčasťou podujatia bolo aj vzdanie úcty významnému slovenskému politikovi, generálovi M. R. Štefánikovi pri pomníku v Medoun.

Za úspešné účinkovanie na Juniálese ocenenie prevzali za spevácku skupinu Seniori ich umelecký vedúci a vedúca súboru Marcela Janštová za FS Ipeľ. Za dlhodobý prínos v tejto oblasti a obetavý prístup k organizovaniu kultúrno-spoločenských podujatí ocenenie prevzal pán Ľubomír Kralovský. Všetkým prítom-

ným sa prihovarila aj pani Edit Manáková, predsedníčka Asociácie francúzsko-slovenského priateľstva. Juniáles sa niesol v krásnej pozitívnej atmosfé-

Vo francúzskej metropole vystúpili slovenské folklórne súbory.

re spolupatričnosti, úcty k tradíciám a prostého ľudského šťastia zo stretnutia a spoločného prežívania. A ako sa hovorí, dobrým sa šetriť nemá, ďalší deň

vystúpili folkloristi z Lučenca aj pred publikom na otvorenom priestranstve a ponúkli tak umelecký zážitok Poliakom žijúcim vo Francúzsku.

spánok sa veru dostavil až nad ráno. Zamračená obloha aj predpovede počasie vyvolávali obavy, ale nakoniec nás Paríž vítal slnečnými lúčmi a mraky nás dobehli až popoludní. Pokojná návšteva Notre Dame prešla plynule do boja vetra a dažďa s našimi dáždňikmi. Aj nepriazeň počasia však ustúpila nášmu rozhodnutiu vidieť slnečný Paríž z výšky Eiffelovej veže. A potom už pokojná plavba po Seine a množstvo pamätihodností na dosah fotoobjektívov. Byť v Paríži, a nenavštíviť zámok Versailles a jeho nádherné záhrady, to by bola vážne škoda, a tak sme si tento neopakovateľný zážitok, pravdaže, nenechali újsť. A potom pohľad na Paríž spreď úchvatného chrámu Sacre Couer a prechádzka uličkami Montmartre či Moulin Rouge, to boli ďalšie zážitky, ktoré sme si dopriali. Impozantné mesto v meste La Defense a Víťazný oblúk Grande Arche, to bol pohľad na novodobý Paríž. A potom späť do histórie a po prechádzke po známej Champ Elysée sme sa napokon pri Víťaznom oblúku s Parížom rozlúčili.

Čo dodať? Boli sme pár dní súčasťou niečoho, čo ľudí spája a združuje. V úcte k národným tradíciám a s úprimnou hrdosťou ku svojej vlasti sme dokázali šíriť hodnoty. Hodnoty nášho jazyka, hodnoty našej jedinečnej kultúry, ale predovšetkým hodnoty ľudské. Osobne ďakujem všetkým zúčastneným.

Akademik Jarolím Koprda zaujal deti zo základnej školy Čo sa nenachádza v učebniciach dejepisu

Diskusia o finančných dlhoch majú v médiách dostatočne široký priestor, žiaľ, aj voči našej histórii máme viaceré kultúrne dlhy. Bielym miestam v učebniciach našich detí sa rozhodol venovať historik Dr. Jarolím Koprda, CSc., jeden zo zakladateľov Spoločnosti Juraja Selepčeniho-Pohronca. V spolupráci s Domom Matice slovenskej v Nitre zorganizoval prednášku o osobnosti Juraja Selepčeniho-Pohronca pre žiakov 5. a 6. ročníka ZŠ sv. Marka.

J. Selepčeni-Pohronec bol významnou osobnosťou kresťanstva a európskej diplomacie 17. storočia. Významnou mierou sa pričínal o porážku Osmanskej ríše a zastavenie tureckej expanzie v strednej Európe. Prezývka uhorský Richelieu a titul Conservator Viennae dodnes svedčia o veľkej úcte Rakúšanov k nemu.

Prostredníctvom neobyčajných, až priam vrtkavosťou osudu riadených, okolností života a celého pozadia genézy tejto osobnosti sa žiaci dozvedeli viac o dobovej situácii v Rakúsko-Uhorsku. Odhalil im to práve J. Selepčeni, ktorý sa z jednoduchej siroty stal najvýznamnejším štátnikom svojich čias.

Rovnako im odhalil i význam jednotlivých dobových titulov ako arcipastier, miestokráľ, biskup, dokonca i kardinál, za ktorého ho cisár Leopold I. navrhoval. J. Se-

lepčeni bol i umelecky veľmi nadaný, o čom svedčia jeho uznávané grafické práce. Z jeho 13-ročného

Žiaci nitrianskej základnej školy sa o prednášku živo zaujímali.

pôsobenia v Nitre žiaci postupne na plátne spoznávali dôležité pamiatky svojho mesta – Nitriansky

kódex, nazývaný i Selepčeniho kódex, Evanjeliár, unikátny oltár Dolného kostola Baziliky sv. Emeráma – Snímanie z križa či jeho podobižeň, ktorá sa nachádza v priestoroch Biskupského paláca v Nitre a kostolík v rodných Slepčanoch.

Spoločnosť Juraja Selepčeniho-Pohronca je pozývaná na prednášky medzi odborné diskusné kruhy, preto o to viac stojí za povšimnutie činnosť Jarolíma Koprdu, ktorý sa ako bývalý učiteľ rozhodol svojou prednáškou púťavou formou zaujať žiakov základných škôl. O tom, že sa mu to podarilo, svedčil i záujem a otázky žiakov.

Ako edukačnú pomôcku zostavil Koprda bulletin s názvom HISTÓRIA A MY! – Čo nebolo učebniciach histórie? – JURAJ SELEPČENI-POHRONEC, ktorý graficky upravil Dom Matice slovenskej v Nitre a jeho vydanie podporila riaditeľka Ing. Mária Miháliková.

Veríme, že deti si bulletin s ilustráciami budú konfrontovať so zachovanými pamiatkami a že osobnosť Juraja Selepčeniho-Pohronca sa vynorí na povrch v súvislosti s preberaním tematiky Rakúsko-Uhorska v nasledujúcich ročníkoch.

Veronika BILICOVÁ

Študenti z Handlovej sa stretli so svojimi športovými idolmi Z hradu rovno do prezidentského paláca

Kráľ Svätopluk na nádvorí Bratislavského hradu má svojich obdivovateľov. Splnil sa sen tých, ktorí sa zaslúžili o to, že sa nad našimi hlavami v plnej paráde týči jazdecká socha „... milovaného Svätopluka, slávneho kniežata a kráľa Slovenov...“, ako ho nazval pápež v čase Svätoplukovej vlády na Veľkej Morave.

Mohli sa o tom presvedčiť aj mladí matičiari a študenti z Gymnázia I. Bellu v Handlovej, ktorí 15. júna 2012 prišli na Bratislavský hrad, kde si prezreli jeho nádvorie i okolie a odfotili sa pri už spomínanej soche.

Z Hradu si to sprievod mladých namieril cez Palisády k Prezidentskému palácu a vzhľadom na to, že tento deň bol Dňom otvorených dverí v sídle prezidenta, mali možnosť prezrieť si reprezentatívne priestory Prezidentského paláca, osobne sa stretnúť s prezidentom a prvou dámou, získať autogram od trénera

slovenských hokejových reprezentantov Vladimíra Vůjteka, hokejistov Miroslava Šatana, Libora Hudáčka, Marcela Haščáka, Andreja Sekeru, Tomáša Kopeckého, Miroslava Stocha (futbalista), Ľubomíra Jagnešáka (majster sveta v pretláčaní rúk), Štefana Havlíka (kulturista), Štefana Svitka (motocyklista), Joža Ráža, operného tria La Gioia, Nely Pociskovej, vypočuť si koncert vojenskej dychovej hudby, sledovať vystúpenie Čestnej stráže prezidenta SR a mažoretiek, zasúťažiť si v sprievodných podujatiach v záhrade Prezidentského paláca a

Gymnazisti navštívili prezidentský palác.

Dagmar STRMEŇOVÁ

vyhrať vecné ceny, v záhrade sledovať kultúrny program, vystúpenie spevákov a tanečných skupín. Vďaka Jozefovi Stopkovi a Michalovi Dankovi, ktorí zabezpečili autobusovú prepravu, mohli žiaci z Handlovej príjemne i poučne stráviť júnový deň, oboznámiť sa s históriou i súčasnosťou Bratislavy a spoznať zaujímavých ľudí.

Keď sa pred piatimi rokmi rozchodla v Lekárovciach desiatka chlapov pod vedením Antona Popoviča „dať dokopy“, vziať akordeón a pustiť sa do spevu, azda ani nepredpokladali, ako rýchlo im „pri tom speve“ utečie čas.

Mužská spevácka skupina Užan – tak sa pomenovali, lebo chceli nadviazať na spevácke tradície folklórneho súboru s týmto menom, ktorý v obci pôsobil v 70. rokoch minulého storočia.

Ani sa nenazdali, a ubehlo päť rokov, takže 17. júna sa stretli, aby oslávili prvé okrúhlejšie jubileum. Spomienkové podujatie, samozrejme, plné spevu a spomienok (nezabudli si uctiť i pamiatku Júliusa Ondiča, jedného zo zakladajúcich členov, ktorý ich už, žiaľ, navždy opustil), im pripravil tamojší miestny odbor Matice slovenskej (MO MS). Jeho predseda

Užan oslávil jubileum

Štefan Štunda je tiež zakladajúcim spevákom Užanu, skupina je kolektívnym členom a jej speváci sú aj individuálnymi členmi MO MS. Prišiel ich pozdraviť a odovzdať spomienkový dar ako poďakovanie za reprezentáciu obce aj starosta Milan Ŏrmezey. Nechýbala ani riaditeľka Domu Matice slovenskej v Michalovciach Mária Kušnírová, ktorá im spolu so slovami vďaky za pôsobenie aj na poli matičnom priniesla Pamätný list MS, zaželala im veľa úspechov do budúcnosti, zdôrazňujúc potrebu hľadať svojich nasledovníkov. Ako sa ukázalo, jeden je už „na obzore“ – dvojročný akordeonista, vnuk vedúceho skupiny, ktorý tam tiež bol... A keďže v uplynulých rokoch Užan nadviazal spoluprácu aj s Beľarami zo Storožnice na zakarpatskej Ukrajine a tej spolupráci sa darí a čulo sa rozvíja, do Lekároviec prišli na spomínanú slávnosť aj gratulanti z Ukrajiny. Takže veľa pekných piesní, milých spomienok i plodných predsavzatí na tejto narodeninovej slávnosti odštartovalo, dúfajme, ešte veľa úspešných rokov Užanu do budúcnosti...

Kamila CHILOVÁ

Mladí matičiari z Liptovského Mikuláša sa venujú rôznym aktivitám, teda aj športu. V druhú júnovú sobotu sa rozhodli pripraviť hokejbalový turnaj, ktorý usporiadali už po druhýkrát.

Miestom konania turnaja sa stal areál Obchodnej akadémie v Liptovskom Mikuláši. Prihlásilo sa 8 družstiev, teda viac ako 50 hráčov, ale prítomná bola aj veľká divácka kulisá. Už po niekoľkých zápasoch bolo zrejme, že turnaj nemá jasného favorita, súboje boli vyrovnané, vo viacerých prípadoch muselo rozhodnúť až celkové skóre. Víťazom turnaja sa stali Palučanské medvede, striebor-

Hokejbalový turnaj mladých matičiarov

ni boli Čieni, bronzovi Svedkovia liehovovi. Všetky družstvá dostali diplomy s citátom M. R. Štefánika: „Ja sa prebijem, lebo sa prebiť chcem.“ a hráči, ktorí boli v tímoch na prvých troch miestach, dostali medaily s logom Matice slovenskej. Pre všetkých bolo pripravené občerstvenie, ktoré tak ako ocenenia zabezpečili členovia Mladých Matičiarov zo svojich vlastných prostriedkov. Tento hokejbalový turnaj sa niesol v kamarátskej atmosfére a o to v ňom aj išlo, nebolo dôležité, kto skončí na prvom alebo poslednom mieste, ale o to, aby sme sa dobre zabavili a zašportovali si.

Marek NEMEC

OČAMI MATICE

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Strážme naše tradície

Slováci žijúci v zahraničí, konfrontovaní so svetom, v ktorom žijú, nám naozaj môžu byť

byť najlepšimi radcami. Naši Slováci z Nemecka majú takýchto rád veľmi veľa. Lebo zneďaleka, ale predsa len zvonku najlepšie vidia, čo všetko nám chýba. A je toho veru dosť. Bridí sa im slovenčina, ktorú počujú z úst moderátorov našich rádii a televízií. Je tvrdá a agresívna, bez typických slovenských znakov, teda melodickosti či mäkkého „l“. Mladí Slováci maturanti, ktorí idú do Nemecka pokračovať v štúdiu, nepoznajú mená ani len dvoch slovenských hudobných skladateľov. Pri obhajobe Slovenska v rámci diskusií medzi rovesníkmi nemajú sa čím pochváliť, lebo o slovenskej minulosti, ale ani prítomnosti nevedia nič. Našich žiakov a následne ani žiakov nedostatočne učíme naše dejiny a našu vlastivedu. V Nemecku tí najmenší majú z vlastivedy tri hodiny do týždňa, byť pre nich hrdým Nemcom je ľahko. Na rozdiel od mladých Slovákov.

U nás je napríklad možné na inak vzácnej konferencii o Turzovcoch, ktorú v ich sídelnej Bytči usporiadala žilinská župa, v tom istom programe čítať „Turzo“ i „Thurzo“, pričom podľa platných pravidiel slovenčiny je správny len tvar bez „h“, ak ide o slávny rod, ktorý žil pred rokom 1918. (Pri písaní tohto textu zisťujem, že proti pravidlám slovenčiny je nastavený aj môj počítač! Použite červenú vlnovku pri slove Turzo!)

Je to matičná parketa: lobbovať za zmeny v médiách, za slovenčinu, za jazykové okienka, za naozajstné slovenské školstvo, za dodržiavanie tradícií. Za viac vlastenectva a ľudovej hudby vo verejnoprávnych médiách. A možno aj za primerané uplatnenie ľudových prvkov z našich krásnych krojov v oblekani. V Nemecku je bežné, že čašníci obsluhujú v bavorských krojoch. O vlajkách na každom kroku, aj v chrámoch, ani nehovoriac.

Od našich matičných prispievateľov z celého Slovenska Spod spravodajského pera

■ **STRETNUTIE SO ŠKÓLKARMI**
Milé podujatie pripravil Dom Matice slovenskej v Michalovciach (DMS) 14. a 15. júna v IV. materskej škole na Školskej ulici po dohovore s riaditeľkou školy Annou Berdakovou. Štyridsaťpäť detí - predškolákov pod vedením učiteliek Emílie Soročinovej, Renátky Juhasovej, Márie Činčárovej a Táne Valaštekovej sa po prvý raz, zábavnou formou zoznámili s Maticou slovenskou, jej významom pre Slovákov kedysi a dnes, s jej znakom i najvýznamnejšími osobnosťami. Dnešné deti sú bystré, čo dokazovali aj ich reakcie na pre ne novú tému „v učive“, ktorému sa predškolačky venujú v rámci príprav na vstup do „veľkej“ školy. Zásúťažili si tiež v matičnom pexese, zaspievali slovenskú hymnu a slovenské ľudové pesničky, dokonca s veľkým zánietením kreslili slovenský štátny aj matičný znak. Časť z tejto ich výtvarnej tvorby bude zdobiť aj zasadaciu miestnosť DMS. Dom Matice slovenskej v Michalovciach chce túto skúsenosť využiť aj na prípravu ďalších podobných stretnutí a ujala by sa toho najmä Mladá Matica, ktorej klub pri DMS pôsobí.

Karin OBŠATNÍKOVÁ

■ **SPOMIENKOVÁ SLÁVNOSŤ**
Zásada starovekých mudrcov – POZNAJ SÁM SEBA je aktuálna aj v dnešnej modernej dobe. Veď poznať samého seba znamená poznať korene, z ktorých človek vyrástol, poznať svoj rod, svoju históriu..., aby jedinec mohol využiť svoje schopnosti pre sebauspokojenie, radosť a aj v prospech druhých. Nezištne. Vieme

to dnes? Dá sa to? Určite áno. Príkladom bezhraničnej múdrosti a obety boli solúnski bratia sv. Cyrila a Metod – učelia slovenských národov. Ich cyrilo-metodejská a veľkomoravská myšlienka živila ducha našich praotcov a otcov v nežičlivých i povzbudivých časoch. Uplynulo bezmála 1150 rokov od ich príchodu na Veľkú Moravu a a od schválenia slovenskej liturgie a to bol dôvod, aby sme si ich záslužnú činnosť pripomenuli. Dňa 13. júna 2012 sa v Regionálnom kultúrnom centre v Prievidzi uskutočnila spomienková slávnosť na počesť sv. Cyrila a Metoda, ktorú zorganizovala okresná rada Matice slovenskej v Prievidzi v spolupráci s oblastným pracoviskom MS. V úvode spomienkovej slávnosti predsedníčka okresnej rady MS Eva Kucharovičová a vedúci oblastného pracoviska MS Vlastimil Uhlár, spolu s pracovníkom Domu MS v Dubnici nad Váhom Marekom Velacekom, odovzdali ďakovné listy a vyznamenania členom MS za ich záslužnú prácu v matičnej činnosti. Po slávnostnej časti patrilo javisko študentom Gymnázia V. B. Nedožerského, ktorí hovoreným slovom podrobne priblížili život a činnosť solúnskych bratov. Na podujatí sa striedalo hovorené slovo s hudbou a spevom v podaní spevácko-dramatickej skupiny JESEŇ z Partizánskeho. Úvod aj záver kultúrnej časti patrilo študentovi z Gymnázia I. Bellu v Handlovej, ktorého vystúpenie bolo príjemným osviežením a svojim prednesom oslovil stovku prítomných divákov.

Dagmar STRMEŇOVÁ

■ MALOVALI HRADY

Nádherné dopoludnie umožnilo uskutočniť podujatie, ktoré zorganizoval Dom Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši - vytvorenie neoficiálneho matičného rekordu v počte namalovaných hradov a zámkov na jeden chodník - sa spoločne s matičiarimi pokúsilo viac ako 300 detí zo siedmich základných a dvoch materských škôl a spoločne namalovali 603 hradov a zámkov. Nebolo to tak dávno, kedy maľovanie kriedou na chodník bolo úplne bežnou záležitosťou, dnes však deti maľujú skôr v počítači než spomínanou kriedou a už takmer vôbec nie na chodník. Umazané ruky od kriedy nikomu nevadili a nálada bola vynikajúca. DJ Doba sa staral o hudbu, ktorá roztancovala nielen deti ale aj pani učiteľky. Mladé matičiarky Zuzanka, Júlia a Ivana pripravili občerstvenie a mali tiež na starosti rozdelenie kriedy. Keď si deti chceli od kreslenia oddýchnuť, navštívili priestor Domu Matice slovenskej, kde si prezreli ako sa v ňom pracuje a tiež navštívili výstavu ktorá momentálne prebieha, Hokejový fanklub MHK 32 Lipt. Mikuláš. Výsledok akcie bol skutočne nad očakávanie. Chodník popri Dome Matice slovenskej a pred ním nachádzajúce sa námestiečko sa zmenilo na rozprávkovú. Množstvo hradov, zámkov, ale aj princezien a rytierov okoloidúcim určite spríjemnia prechádzku, ktorá sa možno zmení na 300 metrový výlet do detskej fantázie.

Marek NEMEC

V ČÍSLE
26
si prečítate:

■ Kde žil a pôsobil sv. Metod na Slovensku? ■ Zlepši sa situácia vo verejnoprávnej televízii ■ Alojz Macek, zakladateľ Hlinkovej mládeže ■ Neslovensky hovoriaci moderátori

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sídlo: Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 021 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Ján ČOMAJ, Roman MICHELKO, Ján JANKOVIČ, Drahošlav MACHALA, Pavol MAČALA, Andrej STRÝČEK. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slpost.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciam. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.

V dňoch od 15. do 17. júna sa konal 18. ročník Žihárecských dní, do ktorých sa aktívne zapojil i Miestny odbor Matice slovenskej v Žihárcoch, a to konkrétne zorganizovaním kultúrneho podujatia v podobe vystúpenia Folklórneho súboru Jelenček z Jelenca pod vedením jeho umeleckej vedúcej Žofie Magátovej.

MO MS Žihárec taktiež zorganizoval v Informačnom centre obce výstavu krojov Dolnozemska.

Osemnásť ročník Žihárecských dní

sých Slovákov, ktorá bola obohatená o krásne výšivky a ďalšie úžitkové predmety. V súčasnosti sú už vzácnymi artefaktmi, ktoré boli spojené so životom roľníkov, vinohradníkov a miestnych gazdiniek. Podporu MO MS Žihárec v jeho činnosti a zároveň poďakovanie za oživenie slovenských zvykov a tradícií na tomto jazykovo zmiešanom území vyjadrila riaditeľka Domu Matice slovenskej v Nitre Ing. Mária Miháliková odovzdaním Ďakovného listu predsedníčke MO MS Žihárec Judite Demjanovej a členke MO Judite Vágovej. Spolupatričnosť s MO MS Žihárec počas Žihárecských dní v sobotu, dňa 16. júna podporil i predseda Ing. arch. Juraj Gajdoš, podpredsedníčka Mgr. Genovéva Horváthová a tajomníčka Margita Račková Okresnej rady MS v Nitre a predsedu Okresnej rady MS v Šali Svetozár Hikkel. MO MS v Žihárcoch do ďalšej matičnej práce želáme veľa tvorivých nápadov.

Veronika BILICOVÁ

V piatok 15. júna 2012 smerovali z blízkej Materskej školy Clementisovej Sady v Galante do Átria Domu Matice slovenskej v Galante deti, panie učiteľky, kuchárky, mamičky aj oteckovia, ale aj starí rodičia...

MS ukončovala školský rok, pripomínala si Deň otcov a páčila sa jánska vatra. Riaditeľka MŠ Renatka Vravková všetkým privítala a po krátkom príhovore odovzdala slovo riaditeľke DMS Zlatici Lehotskej, ktorá poinformovala hostí o tradičnom pohanskom a neskôr staroslovenskom zvyku z minulosti – pálenie jánskych ohňov. Naši predkovia verili,

Deň otcov alebo pálenie Jánskych ohňov

že na Jána majú najväčšiu moc všetky živly – zem, voda i oheň. Preto sa zvykli páliť jánske vetry. Očistný oheň mal zbaviť ľudí chorôb, voda nabratá z horských prameňov mala zaručenú liečivú moc a na Jána zbierané byliny si babky bylínkárky sušili a používali ich ako zaručený liek. A veru poobedie v Átriu Domu MS v Galante naozaj vyzeralo, akoby sa otvorila letu brána. Oteckovia pomohli svojim ratolestiam opekať špekáčiky, deti sa v chvate a s veľkou chuťou najedli a už sa hrali. Preťahovali sa lanom, zhadzovali kolký, naháňali sa, preliezali tunelom, hrali sa s loptou. Počasie nám tento rok naozaj prišlo, a tak si to všetci užili až do večerných hodín. Najdôležitejšie je, že rodičia si našli čas a aktívne strávili so svojimi deťmi poobedie. Nuž, deti, pekné prázdniny a vráťte sa k nám zas.

Zlatica LEHOTSKÁ

PREDPLATNÉ NA ROK 2012

Ročné predplatné 26 €
Polročné predplatné 13 €
Štvrťročné predplatné 6,50 €
Slovenské národné noviny
si môžete objednať aj na tel.
čísle 043 / 4012 837
a na adrese
snnredakcia@matica.sk